

Nova avstrijska vlada ostane začasno na krmilu

Kancelar Seyss-Inquart naznanil, da je Avstrija postala del Nemčije, zaeno pa je odredil plebiscit, da ljudstvo potrdi to dejstvo. Minister Goering opozoril svet, da je Nemčija pripravljena na vojno s sovražniki. Nacijska okupacija Avstrije vznemirja italijanskega diktatorja. Rumunija zaprla meje avstrijskim beguncem

Dunaj, 14. marca. — Vlada kancelarja Seyss-Inquarta je sinoči po radiu naznanila, da je Avstrija odsej naprej del nacijske Nemčije, zaeno pa je odredila plebiscit, ki se bo vršil 10. aprila in pri katerem bo ljudstvo le potrdilo "Anschluss", zvezo med Avstrijo in Nemčijo. Do tega dne bo vlada vršila svoje posle, potem pa bo Dunaj, nekdanja pomorna prestolnica svetega rimskega imperija, postal sedež administracije nemške province.

Poslaniki in konzuli zunanjih držav bodo ostali na Dunaju, dokler bo Avstrija imela svojo vlado, toda avstrijski poslaniki v Londonu, Parizu in Pragi so bili že pozvani domov. Na podlagi dekreta, ki so ga včeraj podpisali dr. Wilhelm Frick, nemški notranji minister; Joachim von Ribbentrop, zunanji minister, in Rudolf Hess, vodja nacijske stranke, je Avstrija postala nemška država. Na podlagi drugega dekreta je Hitler, ki je bil v svetovni vojni navaden vojak, postal vrhovni poveljenik avstrijske armade. Nadaljnji dekreti, ki so bili uveljavljeni na Dunaju in v Berlinu, so pokopali zadnje ostanke neodvisnosti Avstrije.

Kakšna usoda je zadela kancelarja Kurta Schuschniggga, čigar vlado je strmoglavil nacijski puč zadnji petek, ni znano. Neka vest pravi, da je bil postavljen pod policijsko nadzorstvo, drugo poročilo pa se glasi, da je pobežal na Ogrsko, kjer je dobil zavetje pri grofu Franciscu Esterhazyju.

Čiščenje protinacijskih elementov v Avstriji je v teku. Poročilo pravi, da je bilo samo na Dunaju okrog 1350 javnih uradnikov, policajev in vojaških častnikov aretiranih. V Gradcu, Stajerski, so nacijski razbili vse kipe kancelarja Engelberta Dollfussa, ki je bil umorjen v nacijskem puču na Dunaju 1. 1934. Seyss-Inquartova vlada je včeraj konfiscirala vse skladi in lastnino domovinske fronte, bivše vladne in edine legalne stranke v Avstriji.

Berlin, 14. marca. — Maršal Wilhelm Goering, ki v odstotnosti diktatorja Hitlerja vodi vse državne posle, je v svojem govoru pojasnil ljudstvu, zakaj je Nemčija prevzela kontrolo nad Avstrijo. "Storili smo to v interesu vsega nemškega naroda," je rekel Goering. "Odzvali smo se pozivu naših krvnih bratov v Avstriji in jim priskočili na pomoč. Nemčija bo ščitila Nemce vseh krajev. Ako bo kdo napadel Nemce ali Nemčijo, bodo govorili naši topovi. Nacijska Nemčija se zna in se bo borila proti vsem in vsakemu sovražniku."

Goering je dalje rekel, da bo Nemčija še nadalje jačila svojo borbeno silo. Dejal je, da tretje cesarstvo odklanja status quo in kolektivno zaščito kakor tudi vse ženevke pogodbe glede miru. Nemčija bo korakala naprej, da združi vse Nemce in podria vse ovire, ki ji stajo na poti njeni sovražniki.

Rim, 14. marca. — Mussolinijeva vlada je očividno vznemirjena zaradi nacijske okupacije Avstrije, čeprav je dobila zagotovilo od Hitlerja, da bo Brennerski prelaz tvoril mejo med Italijo in Nemčijo. To zagotovi-

lo pomeni, da ne bo Nemčija zahtevala južnega dela Tirolske, ki ga je Italija dobila po svetovni vojni, po razsulu avstro-ogrskega cesarstva, v katerem živi okrog 200.000 Nemcev. Kljub tej garanciji je Mussolinijeva vlada alarmirana. Govorijo, da je Hitlerjev puč v Avstriji omajal os Rim-Berlin. Nevarnost vojne v Evropi se je povečala in Italija se boji, da bo ostala osamljena. Ako bodo sedanja pogajanja med Italijo in Anglijo glede sklenitve sporazuma uspešna, je možnost, da bo Italija izvajala pritisk na Hitlerja in ga prisilila na revizijo zunanje politike.

Dunaj, 14. marca. — Nacijski puč v Avstriji je povzročil veliko paniko med židi, katoliki in socialisti. Nacijski so včeraj nahajali na židovske trgovce, jih opleni in pretepli trgovce. Teroriziranje židov se nadaljuje in apelirali so že na predsednika Roosevelta, naj jim dovoli vstop v Ameriko. Skoro vsi bivši socialistični voditelji so pobeželi, dočim so bili drugi aretirani. Na palači kardinala Innitzerja, ki je blagoslovil Dollfussov masaker socialistov 1. 1934, je zavihrala nacijska zastava s svastiko. Kardinal je naslovil apel na vernike, naj zahvalijo Boga, ker so se velike politične izpremembe izvršile brez prelivanja krvi, zaeno pa jih je pozval, naj se pokorijo vsem odredbam nacijskih avtoritet.

Nacijski so včeraj zasedli urade židovskih listov Die Stimme in Die Neue Welt kakor tudi urade židovskih organizacij. Dr. Hermann Oppenheim, predsednik židovske mladinske organizacije, je bil aretiran. V Avstriji je okrog 200.000 židov, ki jih bodo skušali nacijski iztrebiti in uničiti.

Bukarešta, Rumunija, 14. marca. — Rumunska vlada je naznanila, da je zaprla svoje meje beguncem iz Avstrije.

Kitajske zmage ob Rumeni reki

Kitajske čete ponovno zasedle tri mesta

Sanghaj, 14. marca. — Glavni stan generala Čanga Kaišeka, vrhovnega poveljnika kitajske armade, poroča, da so kitajske čete pregnale sovražnika z utrjenih postojank na fronti v centralni Kitajski in jih zasedle. Tri mesta ob Rumeni reki — Nanlo, Mengjin in Linhwaiquan — so Kitajci ponovno okupirali.

Nanlo je okrog 100 milj oddaljen od proge lunghajske železnice in je glavna obrambna točka na tej fronti. Linhwaiquan je važno železniško križišče Tientsin-Pukov železnice, Mengjin pa leži v provinci Šantung.

Poročilo govori o vročih bitkah med Japonci in Kitajci na severni strani Rumene reke, v sektorju Caotsun, provinca Šansi. Druga bitka se vrši v bližini mesta Honsiena, pristanišča ob reki Jangtse. Japonska vest pravi, da je v tej bitki padlo 700 kitajskih vojakov in da so Japonci zasegli več kitajskih ladij in čolnov na tej reki.

Domače vesti

Deportacija rojaka

Oglešby, Ill. — Dne 3. t. m. je policija od tu odvedla Vincenta Zupančiča, kateri bo deportiran v Jugoslavijo. Zupančič je že prestal 12 let zapora zaradi umora svoje žena in bil je izpuščen pogojno, ker pa se ni obnašal po volji oblasti, so ga zdaj ponovno prišli in pošljejo ga v stari kraj. Doma je iz Spodnje Štajerske in v Ameriki je bil čez 30 let. Tu ima sina in hčer, ki sta že odrasla. Operirana sta bila Frank Dušak v jolietški bolnišnici na očesni mreni in Alice Krančič na slepem črevesu. — Poročila sta se Fr. Zubavnik in Alice Ambrož. Dom si ustanovita v De Pueju, Ill., kjer je ženina doma.

Vesti iz Clevelanda
Cleveland. — Te dni odpotuje na obisk v staro domovino Amalija Božeglav. Njen rojstni kraj je Stara Sušica pri Košani na Notranjskem in obišče tudi Lokev pri Divači.

Iz Pennsilvanije
Pittsburgh, Pa. — Rojak Jos. Grašič je doma padel po stopnicah v klet tako nesrečno, da si je zlomil roko. Grašič je uposlen pri Pittsburgh Railway Co. že trideset let, odkar je prišel v Ameriko. — Zadnje dni se je tu vršil volilni shod v prid rojaku, odvetniku Ludviku Zupančiču, ki je kandidat za državnega poslanca.

Velika rudarska nesreča v Indiji
Hyderabad, Indija, 14. marca. — V eksploziji, ki se je pripetila zadnjo soboto v premogovniku v Singareni, je bilo 47 oseb ubitih in čez 40 ranjenih. Med žrtvami so tudi trije Angleži.

Austrijski konzul se je uprl nacijem
Valparaiso, Čile, 14. marca. — General Emerich Kovacs, avstrijski konzul, se je uprl ukazom z Dunaja, naj razobesi nacijsko zastavo s svastiko na svojem uradu in informira vlado, da je resigniral kot konzul.

Protinacijske demonstracije v St. Louisu
St. Louis, Mo., 14. marca. — Mnogi več sto ljudi se je včeraj zbrala pred dvorano, v kateri je bil sklican nacijski shod, in kričala: "Proč s Hitlerjem!" Glavni govornik na shodu je bil Wilhelm Kunze, predsednik Nemško-ameriške zveze, nacijske organizacije. Kunze je govoril v nemščini in angleščini in nočel na svoji uniformi znak s svastiko.

Praga, 14. marca. — Konrad Henlein, vodja nacijev v Češkoslovaški, je v svojem govoru v Decinu slovesno izjavil, da "prihajata zmaga in odrešenje Nemcev v Češkoslovaški." Njegova stranka vodi že dolgo časa kampanjo, da Nemci v Češkoslovaški dobijo neodvisnost.

Nacijski shodi, na katerih so govorniki poveljevali zvezo med Avstrijo in Nemčijo, so se vršili v drugih mestih, kjer Nemci tvorijo večino prebivalstva. Poslanec Rudolf Sandmer je na shodu, ki se je vršil v Liberecu, slovesno izjavil, da mora biti padec Schuschniggovega režima v Avstriji svarilo češki vladi, da odneha v svoji kampanji proti nacijski stranki.

Praga je sprejela, kakor vse kaže, nacijsko invazijo Avstrije mirno na znanje, ko je dobila zagotovilo od nemških diplomatov, da ji ne preti s strani Nemčije nobena nevarnost. Koliko se more Češkoslovaška zanašati na to zagotovilo, bo pokazala bodočnost. Dejstvo, da bo Češkoslovaška bolj trd oreh za nacijske kakor je bila Avstrija, priznavajo tudi zunanji opazovalci situacije. Avstrija se je morala podati nacijem, ker ni imela nobenega zaveznika, dočim ima Češkoslovaška vojaško zvezo s Francijo in Sovjetsko unijo.

Prizor iz demonstracij brezposelnih delavcev, katere je organiziral odbor strokovnih uni v Washingtonu.

Francoska obmej- na straža ojačena

Obramba češkoslovaške republike

Pariz, 14. marca. — Vojaške čete, ki stražijo utrdbe ob črti Maginot, ob meji Francije in Nemčije, so bile ojačane, medtem ko vlada skrbno opazuje razvoj nove evropske krize, ki jo je povzročil diktator Hitler z invazijo Avstrije. Nova francoska vlada se trudi, da uveri Veliko Britanijo, da je v interesu varnosti obeh držav, da prepreči nacijski puč v Češkoslovaški. Ta je postala smodniarica, ki lahko vsak čas eksplodira in zaneti novo svetovno vojno, ker ima Čehoslovaška vojaško zvezo s Francijo in sovjetsko Rusijo.

Orta Maginot je sistem utrdbe in trdnjav in se vleče ob nemški meji od Švice do Belgije. Tu so postavljeni težki topovi in pod zemljo hodniki. Vse te utrdbe so bile zgrajene po svetovni vojni, ker se je hotela Francija varovati proti nemški invaziji.

Pariz in London sta v stalnih komunikacijskih stikih, toda doslej še ni znano, ali bo Anglija podpirala Francijo v vseh ozirih v tem kritičnem času in zapletljajih, ki lahko povzročijo novo svetovno vojno.

Nacijske aktivnosti v Češkoslovaški

Vodja nacijev napoveduje "odrešenje"

Praga, 14. marca. — Konrad Henlein, vodja nacijev v Češkoslovaški, je v svojem govoru v Decinu slovesno izjavil, da "prihajata zmaga in odrešenje Nemcev v Češkoslovaški." Njegova stranka vodi že dolgo časa kampanjo, da Nemci v Češkoslovaški dobijo neodvisnost.

Nacijski shodi, na katerih so govorniki poveljevali zvezo med Avstrijo in Nemčijo, so se vršili v drugih mestih, kjer Nemci tvorijo večino prebivalstva. Poslanec Rudolf Sandmer je na shodu, ki se je vršil v Liberecu, slovesno izjavil, da mora biti padec Schuschniggovega režima v Avstriji svarilo češki vladi, da odneha v svoji kampanji proti nacijski stranki.

Praga je sprejela, kakor vse kaže, nacijsko invazijo Avstrije mirno na znanje, ko je dobila zagotovilo od nemških diplomatov, da ji ne preti s strani Nemčije nobena nevarnost. Koliko se more Češkoslovaška zanašati na to zagotovilo, bo pokazala bodočnost. Dejstvo, da bo Češkoslovaška bolj trd oreh za nacijske kakor je bila Avstrija, priznavajo tudi zunanji opazovalci situacije. Avstrija se je morala podati nacijem, ker ni imela nobenega zaveznika, dočim ima Češkoslovaška vojaško zvezo s Francijo in Sovjetsko unijo.

Praga je sprejela, kakor vse kaže, nacijsko invazijo Avstrije mirno na znanje, ko je dobila zagotovilo od nemških diplomatov, da ji ne preti s strani Nemčije nobena nevarnost. Koliko se more Češkoslovaška zanašati na to zagotovilo, bo pokazala bodočnost. Dejstvo, da bo Češkoslovaška bolj trd oreh za nacijske kakor je bila Avstrija, priznavajo tudi zunanji opazovalci situacije. Avstrija se je morala podati nacijem, ker ni imela nobenega zaveznika, dočim ima Češkoslovaška vojaško zvezo s Francijo in Sovjetsko unijo.

Prizor iz demonstracij brezposelnih delavcev, katere je organiziral odbor strokovnih uni v Washingtonu.

POGAJANJA MED ANGLIJO IN NEM- ČLJO PRETRGANA

Angleška diplomacija se skuša izmotati iz zagate

IZREDNA SEJA KA- BINETA

London, 14. marca. — Lord Halifax, angleški zunanji minister, je včeraj informiral nemškega zunanjega ministra Joachima von Ribbentropa, da so pogajanja glede sklenitve sporazuma zaradi dogodkov v Avstriji pretrgana. Po tem obvestilu je Ribbentrop odpotoval v Berlin, istočasno pa je Halifax pozval C. M. Palaireta, angleškega poslanika na Dunaju, domov.

Premier Chamberlain se je sinoči vrnil v London s počitnic, da predseduje izredni seji svojega kabineta. Pričakujejo, da bo po tej seji angleška vlada objavila deklaracijo, v kateri bo pojasnila svoje stališče glede naglo izpreminjajoče se politične situacije v Evropi. Vse kaže, da angleška diplomacija ni pričakovala, da bo zveza med Avstrijo in Nemčijo postala realnost v tako kratkem času. Domneva se, da bo Chamberlainova vlada v svoji deklaraciji povedala, da bo v slučaju nacijskega puča v Češkoslovaški odločno nastopila proti Nemčiji. Deklaracija bo obrisa političnih dogodkov, ki so se pripetili v zadnjih dneh, zaeno pa vsebovala obsodbo metod, katerih so se nacijski poslužili v Avstriji, da so izalili padec Schuschniggove vlade.

Oba, Chamberlain in Halifax, se nahajata v kaši. Zadnji dogodki so prišli prav tako, kakor je napovedal bivši zunanji minister Anthony Eden, ki ga je Chamberlain potisnil iz kabineta. Obja sta užaljena, ker je maršal Goering, nemški letalski minister in Hitlerjeva desna roka, arogantno zavrnil protest Anglije in Francije proti nacijski invaziji Avstrije.

Francija prizna italijan- ski režim v Abesiniji

Pariz, 14. marca. — Iz napol uradne izjave, ki je bila sinoči objavljena, je razvidno, da bo nova vlada premierja Leona Bluma revidirala stališče, ki ga je zavzel Blum pred dvema letoma in se pričela pogajati z Italijo glede priznanja Mussolinijevega režima v podjarmljeni Abesiniji. Istočasno je bilo naznanjeno, da bo Georges Bonnet, finančni minister v prejšnji vladi, imenovan za francoskega poslanika v Rimu.

la podati nacijem, ker ni imela nobenega zaveznika, dočim ima Češkoslovaška vojaško zvezo s Francijo in Sovjetsko unijo.

la podati nacijem, ker ni imela nobenega zaveznika, dočim ima Češkoslovaška vojaško zvezo s Francijo in Sovjetsko unijo.

la podati nacijem, ker ni imela nobenega zaveznika, dočim ima Češkoslovaška vojaško zvezo s Francijo in Sovjetsko unijo.

la podati nacijem, ker ni imela nobenega zaveznika, dočim ima Češkoslovaška vojaško zvezo s Francijo in Sovjetsko unijo.

Clarence Darrow, veliki mislec, umrl

Osemdesetletni starček podlegel srčni hibi

Chicago, 14. marca. — Clarence Darrow, svetovno znani ameriški avobodomislec in glasoviti pravni branitelj, je včeraj umrl za srčno hibo. Prihodnji mesec bi bil star 81 let. Zapušča ženo in sina. Družina je naznanila željo pokopnika, da bi bil njegov pogreb kolikor mogoče privaten in na njegovi krsti ne sme biti vencev.

Darrow je bil rojen v Ohiju, kjer je izvršil odvetniške študije. Prvič je zaslovel leta 1902 ob času stavke antracitnih rudarjev v Pennsylvaniji, ko je nastopil kot branitelj stavkarjev pred sodiščem. Se večjo slavo si je pridobil leta 1907, ko so bili pod njegovim zagovorništvom oproščeni trije glavni voditelji rudarske unije Zapadne rudarske zveze Moyer, Haywood in Pettibone, ki so bili obtoženi umora. Darrow je vodil zagovorništvu v več drugih glasovitih procesih, na primer proti bratoma McNamara, ki sta priznala krivdo, proti Leopoldu in Loebu in končno proti učitelju Scopesu v Tennesseeju, ki je bil obtožen, da v šoli uči evolucijo človeka. Pred nekaj leti je bil pripravljen — dasi že star in v pokopju kot odvetnik — prevzeti obrambo tudi znanih scottborških zamorcev, toda komunistična International Labor Defense je zahtevala, da se Darrow pokori njenim navodilom, ker pa je Darrow hotel imeti proste roke, je odklonil sodelovanje v tem slučaju.

Bolj kot odvetnik se je Darrow proslavil kot odločen avobodomislec. Bil je največji in najglasnejši ameriški zagovornik svobodne misli in demokracije za Markom Twainom in Robertom Ingersolom in kot tak je pisal članke in knjige ter javno debatiral ostro obsojajoč puhlost vseh organiziranih religij; posebno je sovražil in ob vsaki priliki bičal hinavsko ameriško prohibicijo ter sploh vsako moralistično hinavščino. Na tem polju si je Darrow pridobil neverljive zasluge, ki bodo živele trajno za njim in mu zagotovile trajni spomin.

Bolj kot odvetnik se je Darrow proslavil kot odločen avobodomislec. Bil je največji in najglasnejši ameriški zagovornik svobodne misli in demokracije za Markom Twainom in Robertom Ingersolom in kot tak je pisal članke in knjige ter javno debatiral ostro obsojajoč puhlost vseh organiziranih religij; posebno je sovražil in ob vsaki priliki bičal hinavsko ameriško prohibicijo ter sploh vsako moralistično hinavščino. Na tem polju si je Darrow pridobil neverljive zasluge, ki bodo živele trajno za njim in mu zagotovile trajni spomin.

Bolj kot odvetnik se je Darrow proslavil kot odločen avobodomislec. Bil je največji in najglasnejši ameriški zagovornik svobodne misli in demokracije za Markom Twainom in Robertom Ingersolom in kot tak je pisal članke in knjige ter javno debatiral ostro obsojajoč puhlost vseh organiziranih religij; posebno je sovražil in ob vsaki priliki bičal hinavsko ameriško prohibicijo ter sploh vsako moralistično hinavščino. Na tem polju si je Darrow pridobil neverljive zasluge, ki bodo živele trajno za njim in mu zagotovile trajni spomin.

Fašistična ofenziva na aragonski fronti

Uporniki zasegli bogato premogovno polje

Hendaye, Francija, 14. marca. — Španska ljudska vlada je poslala več vojaških oddelkov v trdnosti sektor na spodnji aragonski fronti, da ustavijo prodiranje fašistov proti Sredozemskemu morju. Ako bo fašistična ofenziva uspešna, bo ozemlje, ki ga kontrolirajo lojalisti, razcepljeno na dve polovici.

Fašistične čete prodirajo proti Alcanizu in Caspi, mestoma v vzhodni Španiji, ki ležita ob meji Katalonije in sta okrog 50 milj oddaljeni od Sredozemskega morja. Včeraj so okupirali Montalban in bogato premogovno polje v distriktu Utrillas, poleg tega pa so obkolili mesto Quinto, ki leži med Hajarom in Belchito. Slednje mesto so fašisti zavzeli zadnji četrtek.

Vest iz fašističnega vira se glasi, da je v bitkah na spodnji aragonski fronti v zadnjih dneh padlo več tisoč lojalistov. Poročilo tudi priznava, da so uporniki utrpeli velike izgube.

Železniška nesreča v Italiji; 12 ubitih

Catania, Italija, 14. marca. — Dvanaest oseb je izgubilo življenje sinoči, ko je potniški vlak trčil s tovornim vlakom v bližini železniške postaje, deset milj stran od Catanije.

LASSER SE ZO- PET ZAVZEL ZA BREZPOSELNE

Kongres naj dovoli tri milijarde za javna dela

VELIKE ŽRTVE BREZPOSELNIH

Washington. — (FP) — Zvezna vlada mora spremeniti "anarhistični" način reševanja brezposelnosti in ga nadomestiti s socialnim načinom, je rekel pred senatnim odsekom za preiskavo brezposelnosti David Lasser, predsednik Workers Alliance of America, organizacije brezposelnih.

"Anarhistični" način je Lasser definiral z zahtevo velebliznasa, naj zvezna vlada zadrgne svojo močjo in prepusti brezposelne občinam, da jih vzdržujejo iz lokalnih davkov. "Anarhistična" je tudi zahteva burboncev v kongresu za čim manjše federalne aropriacije za vzdrževanje brezposelnih. Oboji, burbonci v kongresu in izven, smatrajo brezposelne za zlo, s katerim naj ima vlada čim manj opravka.

Lasser je naglašal potrebo, da zvezna vlada prične relevanti brezposelnost kot pereče socialno vprašanje, katero je treba pričeti reševati s stališča trajnosti. Valed tega naj kongres dovoli za prihodnje fiskalno leto tri milijarde dolarjev za upolnitev vsaj treh milijonov brezposelnih pri javnih delih trajne vrednosti, pri podpiranju "slumov" in gradnji stanovanj, za kontrolo poplav in slanih projektov. V ta namen priporoča zveza brezposelnih petletni načrt, kakor tudi dodatne aropriacije za subvencioniranje držav in občin v svrhu direktnega reliefa.

"Kdo faktilčno nosi žrtve brezposelnosti?" je Lasser postavil vprašanje in odgovoril: "Nihče drugi ne kot brezposelni, in sicer v znesku 80 milijard dolarjev na izgubljenih plačah, v milijonih lačnih ljudi, umazanih stanovanj, raztrgane obleke in brezupnega življenja. Ker nam je to znano, kako morete pričakovati od nas takega potrpljenja kakor ga na primer kažejo gentilemani, ki imajo \$300.000 ali več letnih dohodkov in prihajajo pred vaš odsek z zahtevo, da vse, kar je potrebno, je znižanje davkov", je dejal Lasser.

On je tudi omenil, da so ga sedanjost krizo v veliki meri odgovorni kapitalisti sami, kot so bili za krizo 1929, namreč njih "anarhistično ravnanje, stolidnost in otopenost" ter "izaljevanje". Teorija, da so kapitalisti nalašč povzročili sedanjo krizo, je že precej diskreditirana. V resnici je izrodek kapitalističnega gospodarstva kot so bile vse druge krize.

Novo "čiščenje" v Sovjetski uniji

Moskva, 14. marca. — Pravda in Izvestije, glasili komunistične stranke in vlade, pišeta o novi "čistki", ki se bo pričela kakor hitro bodo stari boljševiki, ki so bili obsojeni v smrt zadnjo soboto, ustreljeni. "Stalinova vlada namerava iztrebiti vse pristaše Trockega, bivšega boljševiškega voditelja, ki se nahaja v izgnanstvu v Mehiki, kakor tudi osebe, ki so sumljene špijonaže v prilog zunanji državam.

Mehiški senator ustreljen v politični bitki

Juarez, Mehika, 14. marca. — Državni senator Angel Posada je bil ustreljen v politični bitki, trije drugi pa so bili ranjeni. General Rodrigo Quevedo, bivši guverner države Chihuahue, je bil po bitki aretiran in policija ga je odvedla v zapor.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LITRATURNI SLOVENSKO NARODNO
PODPORNO JEDNOTO

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnine za Zdravstveno dravstvo (Slovenian) in Canada
\$5.00 na leto, \$2.00 na pol leta, \$1.00 na četrt leta; in Chicago
in Cleveland \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; in intransit
\$9.00.Subscription rates: for the United States (except Chicago)
and Canada \$5.00 per year, Chicago and Cleveland \$7.50 per year,
foreign countries \$9.00 per year.Člene glaslov po dogovoru. Rokopisi dopisov in besedilnih
članov ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, po-
vsti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošljatelju le v stlačbi,
če je priložil poklino.Advertising rates on agreement. Manuscripts of communi-
cations and miscellaneous articles will not be returned. Other
manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned
to sender only when accompanied by self-addressed and stamped
envelope.

Naslov na vsa, kar ima stik s Prosveto

PROSVETA

3637-28 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v ohranjenosti na primer (Feb. 28, 1938), poleg vsega
tudi na naslovu pomeni, da vam je s tem delom poslano na-
ročnina. Ponovno jo prevzamete, da se vam list ne uvari.

Polom privatne medicine

Odgovorni federalni preiskovalci so zadnje čase objavili dolgo vrsto poročil o zdravstvenem stanju v Združenih državah. Posebno pozornost so posvetili privatni zdravniški službi med revnimi sloji in vasa dejstva, ki so jih objavili, so že stara povest.

Po Ameriki je na milijone ljudi, ki zaradi pletih dohodkov ne zmorejo zdravnika, kadar oboli. Milijoni si v primeru bolezni pomagajo kakor znajo in morejo, ampak zdravniške pomoči nimajo, ker nimajo s čim plačati. Zene rodijo otroke brez zdravniške pomoči in na tisoče tuberkuloznih bolnikov umre, ki bi lahko ozdraveli, če bi se kdo pobrjal zanje v prvih stadijih bolezni. Dvajset odstotkov družin, ki so na relifu, nikdar ne vidi zdravnika; 28 odstotkov družin z nizkimi dohodki je v istem položaju.

Vse to je že stara povest. Nič novega tudi ni, da burbonski zdravniki zanikajo ali vsaj omalovažujejo takšno poročila. Zato se nič ne čudimo, kadar voditelji Zveze ameriških zdravnikov brž pobližajo vse, kar se glasi neprijetno zanje in karkoli oni smatrajo za "propagando za socializiranje medicine."

Tudi zdaj so brž padli po omenjenih poročilih federalne preiskave in v svojem glasilu Medical Journalu zatrjujejo, da so poročila "grdo pretirana." V drugih deželah je veliko slabše! Številke o ameriških revnih niso zanesljive! Glavno je to, da se Amerika čuva javne, državne, socializirane medicine!

Z drugimi besedami: vodilni zagovorniki ameriške privatne medicine pravijo na zaviti način, da je bolje, če revni ljudje po nepotrebnem trpe in umirajo, kakor da bi privatna medicina izgubila kontrolo nad zdravstvom; — in ker je to bolje, je tudi bolje, če molčimo o tem nepotrebnem trpljenju in umiranju! Revni ljudje so vedno trpeli in umirali in tudi bodo...

To brutalno stališče je malo preveč tudi za konservativni dnevnik New York Times, ki piše v uvodniku, da je "nemogoče, da bi velika večina poštenih ameriških zdravnikov tako mislila — da bi večina odobraval škandalozno pravilo 'laissez faire' v medicini, da bi smatrala bolezen za privatno nevarnost, za katero se vlada ne sme brigati, da bi bila mnenja, da morata bolezen in revščina korakati skupaj, ker tako zahtevajo naradni zakoni ekonomije..."

Člankar dalje pravi: "Če je to vse, kar nam more dati American Medical Association, tedaj ni druge poti, kakor da se obrnemo k vodstvu in avtoritetam, ki jih nasvetuje federalna vlada za rešitev tega velikega problema."

Izjava voditeljev zdravniške organizacije je indirektno priznanje, da je privatna medicina v Ameriki falirala — in skrajni čas je, da se etablirana federalna zdravstvena oblast, ki naj prevzame kontrolo nad zdravilstvom in odgovornost za zdravje vseh ljudskih slojev.

Cas je, da enkrat tudi Amerika demokratično tudi v tem oziru. Diktatura privatnega zdravništva mora biti konec!

Morgan - vitez sv. Gregorija!

Vest iz Rima se glasi, da je papež Pij podelil J. Pierpontu Morganu in Thomasu W. Lamontu iz New Yorka viteški red sv. Gregorija Velikega. Noben teh ni katoličan; Morgan je episkopalec in Lamont metodist.

Kdo je J. Pierpont Morgan? Svetovno znani bankir in milijardar, ki kontrolira večji del ameriških financ in s tem kontrolira kapital večine ameriških industrijskih, trgovinskih, rudniških, transportnih in drugih korporacij.

Morgan je ameriški in internacionalni finančni car, ki daje posojila v milijonih dolarjih državam in privatnim družbam po vsem svetu, Lamont je pa njegov partner.

Zakaj je papež odlikoval Morgana s smešnim redom iz srednjega veka? Ne zaradi kakršnih verskih zaslug, o katerih nihče ne ve. Najbrže zato, ker je Morgan prvi posodil — Mussoliniju sto milijonov dolarjev. Morgan rad financira fašizem in indirektno tudi vsako cerkev! Včasih so dobri vitezi sukali meč v obrambo cerkve, danes pa odtevaajo milijone dolarjev...

Zato so vitezi sv. Gregorija!

Natanko slisišmo iz Rima navdušen klic: Evi-va Pierpont Morgan!

Glasovi iz našelbin

Emile Zola

West Allis, Wis. — Na misel mi prihaja po filmih izvajana epizoda iz življenja velikega pisatelja Emila Zola, ki se je vršila na Francoskem, v tedaj še mladi "republiku za ljudstvo." Epizoda je zanimiva, osobito ker zelo sliči našim sodobnikom. V naslednjem podam površno sliko, ki nam je v pouk.

Emil Zola, briljantni pisatelj tedanje dobe, se je rudi v proletarski nižini. Njegova mladost na leta so bila obdarjena z vsemi sladkostmi, ki jih revščina vsebuje; glad mu je bil stalen gost. Imel pa je tudi zvestega prijatelja, izrednega mojstra kartonov; vtiš-sličnih skušenju je združil, da sta na podlagi lastnega prepričanja pričela skupno razvijati prirojeno nadarjenost.

S pikro satiro risbe in čisti izbranim besedilom sta pričela razglabljati uredbo ljudskega prava; z lučjo resnice sta posvetila tam, kjer je bilo največ gnilega. Izredna nadarjenost pisatelja je vladne organe zadela na najbolj občutljivem mestu, da jih je skelelo; stroga cenzura je bila določena za uničenje in zatiranje slične literature.

Kot menda vedno, tako se je tudi tedaj našla luknja, skozi katero so smukali njegove proizvode na skrivno v javnost. Krtačenje krivičnih državnih ukrepov se je z vnetostjo nadaljevalo. Pisateljska zmožnost je zadelala v živo in dobivala gmotno in moralno podporo med plastjo nižjega sloja. Javnost je postajala pozornejša, razpoloženje čim dalje bolj košljivo.

Založniki so napetost izkoristili v svojo korist in si polnili žepe; pisatelj s tovarišem in družino pa je bil obsojen na gladovanje in skrivanje v podzemeljskih kotlinah. Bodočnost mu je bila brezupna.

Ker stroga cenzura le ni dosegla namenjenega cilja, so vladni organi sklenili se poslužiti druge metode. Poslali so k pisatelju poslane, ki so mu s prepletkano prijaznostjo ponudili visoko službo v zameno, da spremeni princip in smernice, ki ne soglašajo z vladnimi ukrepi. Na glasila so, da je njegova dolžnost zasigurati svoji ženi in materi dostojno življenje. Pod to teh očitkov se je mladi Emil podal, mladi tovariš pa je raje pobegnil v inozemstvo, kot pa bi se svojemu prepričanju izneveril.

V poznejših letih vidimo pisatelja kretati se med odlično družbo. Bil je časten član in predsednik različnih društev. Njegovi nasveti so se upoštevali, njegova beseda je povsod zalegla. Živel je z družino v udobnem stanovanju in vneto pisal knjigo za knjigo — v duhu vladnih navodil. V svoji stalni zaslepljenosti niti ni opazil, kako brzo hite leta mimo njega, da so mu nehadno lasje posiveli.

Nekega dne se mu nepričakovano javi njegov nekdanji tovariš: Vzradošen mu hiti nasproti, ga veselo pozdravi, toda prijatelj mu odzdravi hladno in pristavi, da mu je žal, da je napravil svojo dolgo pot zastonj; da v njem ni našel tega, kar je upal in želel, nakar se poslovila za vedno.

Emila je prijatelj nastop globoko presunil. Vzbudili so se mu živi spomini njunih mladostnih dni, ki sta jih skupaj preživela. Zavedel se je, kakaj je zgubil prijatelja. Z grozo si je segel v sive lase, ustrašil se je svojega ogromnega pisateljskega dela preteklih let, spoznal je, kako globoko se je izneveril svojemu prepričanju, solze kesanja so mu zalile oči.

Med potekom te razčaravajoče se "fate morgane" pisatelja se je zavrnila znana zloglasna afera Dreifusa, katerega so omrežili s potvornimi pisavo in podtaknjem listin kriminalne vsebine, državnega izdajstva, za kar so ga obsodili v dosmrtno ječo.

Politična igra tedanjih vodilnih oseb pri vladnem krmlu jih je zavedla v kriminalno močvirje. Da se istega rešijo, so morali imeti irtve, na katero so zvrnili zločin; diplomata spretnost si je skovala potreben načrt, ga izvedla in s tem rešila iz zagnate Gospa Dreifusova, globoko

prepričana o soprogovi nedolžnosti, je napela in posvetila vse svoje moči isto dokazati. S pomočjo nekaterih osebnih prijateljev je vztrajno zbirala potrebna dokazila za rešitev soproga iz ječe, kar se ji je po dolgem trudu tudi posrečilo. Dobila je nepobitna dokazila omreženja in tudi ime častnika, ki je podtaknil listino in potvrdil pisavo.

Dobro prijatelj in službojoči častnik se je zavzel in predložil tozadevna dokazila na merodajnem mestu in zaprosil za ponovno preiskavo afere. V odgovor ga je visoka glava tajniškega štaba arditu nahrulil: da kako se drzne priti s tem na plan, da li ne ve, da je to proti pravilom in častniški disciplini, da je razžaljenje sodnih organov, da izrečene sodbe ni mogoče popraviti, da sodna oblast ne sme priznati napak in da so državni zakoni zato, da varujejo ugled in čast vladnih organov in ne, da ščitijo jetnike po ječah.

Za drzno predložitev je bil častnik kaznovan z večletno ječo, oni, ki je potvrdil pisavo, pa je iz strahu izvršil samomor. Visokih gospodov čast je bila zopet rešena.

Gospe Dreifusovo je ta vest zelo potrla. V svojem obupu se je spomnila na pisatelja Emila Zola. Sklenila se je k njemu za teči in ga v imenu poštenega človekoljubja prositi pomoči. Upala je v njegovi izredni pisateljski zmožnosti dobiti moč, s katero bo priborila pravico in rešila svojega soproga iz ječe. Veliki pisatelj je bil njeno zadnje upanje.

Gospa je pisatelja našla v njegovi pisarni globoko zamišljene. O razlagi zadeve ji je le napol odgovarjal, nakar jo je nujno prosil, naj ga pusti samega, da je izmučen, da se ne čuti dobro. Vsa žalostna se je gospa odstranila, pustivša vse listine na mizi. Saj jih več ne rabi, saj ji nič ne pomagajo. S tem je utojlo njeno zadnje upanje; soprog bo moral ostati za vedno v ječi. Grenke solze so ji zalivale oči.

Globoko zamišljen pisatelj ni niti opazil, da je gospa pustila svoje listine na mizi; zagledavši jih, jih začuden pograbil in hoče gospe vrniti. Bilo pa je prepozno, gospa je odšla. Nejevoljen jih položil nazaj na mizo, na katero se kot onemogel nasloni; kar mu oči padejo po vsebini pisave in postaja pozornejši.

Predčitavši listine, nenadno poskoči in vzklikne: Saj ni še prepozno, še lahko popravim vsaj nekaj krivic, ki sem jih v svoji zaslepljenosti pomagal zakriviti. Od sedaj naprej bom svoje pisateljske moči posvetil zatiranim. Moja prva naloga je, da razkrijem zločinstvo v tej Dreifusovi aferi.

Ker je postal v zadnjih letih znamenit in si je pridobil velik ugled med višjo družbo, je upal, da bi bila najkrajša in najboljša pot za podporo njegove ideje, da si pridobi vso to odlično družbo na svojo stran, da bo to najlažje dosegel, ako skliče javne shode in jim stvar ustmeno razloži. Shodi so ga neprijetno razočarali. Nikjer ni dosegel dovoljnega odmeva; odlični prijatelji so ga mrko zapuščali. To ga je podžgalo, da je sklenil za vsako ceno sam nadaljevati. Poslužil se je svoje stare metode in posegal s svojo čvrsto, pisano besedo tja, koder je odlične glave najbolj zalodeni. Na podlagi dokaznih listin je Zola odprl v javnosti obrambni boj, smelo je odkrival list za listom, skemo omreženja in bičal prizadete brez ozira, da so jim postajala tla čimbolj vroča. Da ustavijo nadaljnje razglabljanje, so pisatelja obtožili žaljenja sodišča in ga posadili na zatožni klop.

Sodna razprava je bila po vseh običajih fevdalne justice. Sodna dvorana je bila nabito polna poslušalcev in še zunaj ogromna množina občinstva. Med njimi so bili najeti hujšakci, ki so kmalu dosegli, da je množica tulila, da hoče linčati Zolata, kot javnega žalilca vlade.

Emil Zola je imel izbornega zagovornika, ki je kot večak in moč poštenega značaja vodil obrambo. Toda poklicane priče pri Dreifusu na odlok sodnika niso smele v vprašanja odgovarjati, osobito soproga ni dobila nikake besede. Obratno pa so imeli visoki častniki, katerih se je omreženje tikalo, prosto govoriti. Vsi so trdili, da so pronašli nove dokaze za krivdo Dreifusa.

Zelo krepko jih je odvetnik za besedo prijel in opetovano zahteval, naj prinesejo dokazilo na plan, če ga res imajo. Ko mu je zato sodnik besedo odvzel, je pa še njemu zabrusil, da on bo povedal svoje mnenje, pa četudi ta obravnava traja 6 mesecev. Skozi ves potek razprave je čvrsto odrezaval obtožbe odličnejšev; pestil jih je z besedo, kot bi jim delil vroče klofute. Res zanimiva epizoda.

Končno je tudi Emil Zola smel svoje povedati. Z nežno mehko bo je činično osnažil najprej pristanskega sodnika tako prepričevalno, da se je sodnik v nervoznosti branil in zagovarjal, da je imel za svoje odloke pisano navodilo.

Po kratkem, jedrnatem razlaganju omreženja v Dreifusovi aferi si je Zola kmalu pridobil množico, da mu je burno prištevajala. Bil je končno le junak dneva. Izrek sodbe pa se je kljub temu glasil: kriv. Kazen: povrnitev sodnih stroškov in eno leto ječe brez priziva. Zola je namesto v ječo pobegnil v inozemstvo. Od tod pa je nadaljeval svoj započeti boj še vse bolj odprto in žgoče. Javnost se je navduševala, njegovi članki iz inozemstva so izživali senzacije, ki so končno prišle do predsednika republike.

Predsednik republike je po zaališevanju uvidel, da je potrebno odstraniti škandal, da s tem pomiri razburjene duhove v javnosti; kazal je vsem prizadetim visokim uradnikom, da položijo svoje resignacije; oprostil je Dreifusa iz ječe, mu vrnil vse dostojanstvene časti, ki jih je prej posedoval in dodatno mu je poklonil še nadaljnje častno zasluženo.

Tako se je končala zloglasna afera v zadoščenje Dreifusa in v veliko veselje pisatelja, ki se je nemudoma vrnil nazaj v svojo priljubljeno domovino.

V kratkem nato je napočil slovesni dan. Bilo je v vsemu ceremonijam pripravljeno za podelitev Dreifusu njegove časti javno, kakor so mu bile tudi odvzete. Zbrala se je množica ožjih prijateljev in drugih, ki so želeli počastiti s svojo prisotnostjo svetčanstvo njegovega dne. Med številnimi prisotneži pa je v presečenju vseh manjkalo pisatelja, katerega zasluga je bila svečanost tega dneva. Navzoči so ga zaman iskali z očmi.

Emil Zola je od trenutka te zmage kar prekipel od veselja. Vzhičen se je skrbno pripravil za to proslavo. Od prekipelavosti radosti mu je srce odpovedalo tik pred proslavo. Pisatelj se je s smehljajočim obrazom sesedel na stol; v polnem zadovoljstvu je zaspal za vedno!

Film "Emil Zola", čijega vsebino sem tu podala, je živ odlična sedanja družabnega reda. Saj se tudi naši veliki patriotje v svojih zagatah poslužujejo sličnih metod. Da si zavarujejo svojo čast in moč, jim je tudi omreženje dobrodošlo; to nam je dokaz med drugimi afera Mooneyja in Billingsa.

Christina Moseley.

Garden na rešet

Waukegan. — Pred več meseci sem pisal v Prosveti o angleški strani v dnevniku, kakor je pisalo tudi več drugih starih naročnikov. Kmalu potem sem pa čital o istem vprašanju dopis Br. Gardna, ki je rekel, da se mu iz argumentov starih naročnikov vidi, da so naročniki predvsem zato, ker Prosveta izhaja v slovenskem jeziku in ne predvsem zato, ker je delavski list. Za mojo osebo povem Br. Gardnu, da sem se naročil na Prosveto šest mesecev prej predno je pričela izhajati kot dnevnik, čeprav sem imel drug slovenski dnevnik, katerega sem potem takoj pustil.

Zdaj pa nekoliko o diktaturi. Br. Garden meče vse skupaj v en koš, pa naj bo delavska ali pa fašistična diktatura. Najbolj je žalostno od Gardna to, ker ne vidi nobene razlike v diktaturi, pa naj bo proletarska ali pa fašistična; zagovarja le demokratično. Pa vzemimo primere, da predstavlja ovca demokracijo, volk

Dr. Ernest W. Meyer, bivši tajnik nemškega poslanstva v Washingtonu.

pa diktaturo. Denimo vsakega na eno stran "fence", pa bomo videli, koliko časa bo ovca živela. Če bi pa na primer dajli k ovcom ovčarskega psa, sem prepričan, da bi volk kmalu podlegel. Tukaj si Br. Garden lahko predstavljajo ovčarskega psa za proletarskega diktatorja, volka pa za fašističnega diktatorja.

Mogoče bo Garden rekel, da čitam staliniški list, kakor je rekel Br. Hočevarju iz Colorada. Vse informacije, kolikor sem jih jaz dobil o Rusiji, sem jih dobil iz Prosvete. V Rusiji še nisem bil, kakor tudi Garden ne. In kolikor sem jaz informiran, si Stalin prizadeva, odkar je prišel na krmljo, da deželo izboljša, kar je Prosveta tudi že večkrat pisala. Trocki je pa hotel napraviti svetovno revolucijo. Ako bi bilo mogoče pridobiti veliko delavcev in voditeljev, bi bil mogoče tudi Garden med njimi.

Ako bi bili nemški socialisti malo bolj diktatorski, da bi bili zatrli "narodne socialiste", pa bi jim fašisti ne bili sekali glav in razbili vse delavske unije. Toda nemški socialisti so bili preveč demokratični, ko so bili na krmlju, in se niso uprli fašistom. Pa naj Br. Garden reče, če ni tako.

On tudi misli, da je samo CIO napreden, ADF pa je reakcionarna, toda se prokleto moti. Član tesarske unije sem že 28 let, Garden pa je šele par let član CIO. V 28 letih sem glasoval za socialiste petkrat, pri zadnjih volitvah, ko je bil v socialistični stranki razkol, sem oddal svoj glas demokratom, kar mislim da je storilo več naprednih delavcev in tudi socialistov.

Zdaj bi pa prosil Br. Gardna, ki toliko piše o delavski diktaturi, oziroma o Stalinovi, da bi malo več pisal o Hitlerju in Mussoliniju, kakšni krivoloki so bili fašisti, ko so prišli na krmljo. Če pa Br. Garden ne bo tega pisal, pa je prokleto slab urednik delavskega lista Prosvete. Toda da on ne bo mislil, da sem komunist, naj ponovno rečem, da sem vse informacije o Rusiji dobil iz Prosvete, ker v Rusiji pač nisem bil, kakor tudi Br. Garden ne. Pa brez zamere.

Louis Kužnik, 14.

Gardnova pripomba: Odgovoril bom o priliki

Košč delavskih misli

West Allis, Wis. — Obstoječe mednarodne napetosti in zamotani problemi so v kopreno zaviti, dobro premišljena poteza kapitalističnooblastvenih organov širom sveta. S provociranimi komplikacijami zasenčujejo ost, ki so jo naperili napram splošnemu razvoju nižjega sloja. Z netivom vojnega razdraženja se nadejajo, da se sami nevede ujamemo v njih nastavljen past. Splošna zmeda v svetovno-političnih odnosih je njihovo maskirano slepilo ljudstvu, je le napeljevanje vode na mlin fašizma.

Parola sedanje plutokracije je, da si z organizirano silo osvoji nazaj fevdalno oblast: da za vsako ceno stre demokratične pravice delavstva (kolikor jih še imamo), da nas zopet zaslužijo pod strahovladno fašizma. To je prikriti motiv, za katerega je vsa reakcija na svojem vojnem pohodu. Za dosega tega jim ni nobena stvar preizkotsna, zato sejejo razdor in sovraštvo na vseh koncih in krajih. Bratomorji boj med delavstvom je tudi zamešeno maslo reakcije; od nazaj (Dolje na 3. strani.)

Tedenski odmevi

Anton Garden

Dnevi, ki pretresajo Rusijo

Ako bi še živel John Reed, ameriški revolucionar in avtor knjige "Ten Days that Shook the World," v kateri opisuje prve dneve velike ruske revolucije, bi po 20 letih lahko napisal novo, povsem drugačno knjigo. Knjigo o veliki tragediji, ki pretresa do temeljev vse delavski svet, še bolj pa sovjetsko Rusijo. Napisal bi lahko knjigo o "moskovskih procesih," o najbolj žalostnem poglavju moderne zgodovine.

Se ni veliko let, ko so v dobi prve petletne prihajala iz Rusije izredno zanimiva in upolna poročila o gradnji nove delavske države o novih industrijah, ogromnih tovarnah in v njih-mestih, ki so vstajala iz tal prostrane sije, in o kolektivizaciji sovjetskega poljedelstva. Vsa napredno misleči človek je občudoval "veliki eksperiment", se divil brezmejni energiji in požrtvovalnosti ruskih delavcev. Tudi Prosveta tistih let je polna teh poročil, dopisov in uvodnih člankov. Domalega vse napredno delavstvo je gledalo na Sovjetsko unijo z velikimi upi, ameriški književni trg pa so poplavljal nove knjige o tem — "eksperimentu."

In danes? Danes — že skoraj dve leti — pa prihajo iz Rusije vesti, ob katerih treznega človeka pretresa groza — vesti o človeški in politični propalosti brez para v moderni zgodovini. Za temi vestmi pa še skrivna tiranost novega Ivana Groznega, tiranstvo Stalinovega režima, ki zasenčuje celo Hitlerjev in Mussolinjev barbarizem in propalost.

Sedanji proces proti 21 starih boljševikom, izmed katerih so Buharin, Rikov, Krestinski, Rakovski in Jagoda imeli najvišja mesta v vladni in komunistični stranki, se razlikuje od prejšnjih procesov le v tem, da se v večji luči kaže moralno in etično propalost obtožencev, še bolj pa režima. Njih izpovedi so v nekaterih oziroma bolj fantastične kakor so bila izpovedi prejšnjih "obrnava". Na primer "izpovedi" da je Buharin že pred 20 leti delal komplet umor Lenina in Stalina, ali pa "izpovedi" umoru Gorkega in nekaterih drugih. (Pri prvodnem procesu proti zadnjim starih boljševikom, med katerimi zna biti tudi zunanji komisar Litvinov, bo Stalnova "justica" gotovo posrbsela, da bodo obtoženci "priznali" tudi umor Lenina!)

Vprašanje, koliko so obtoženci krivi v obtožnici navedenih deliktov, je za svetovno delavstvo postranskega pomena. Važnejše je vprašanje okolnosti, ki so jih privedle prvič do vseh zarat proti obstoječemu režimu in drugič do njih "izpovedi" pred sodiščem, kjer veliko naslodo priznavajo vse, kar želi prokurtor Višinski in še več. V porivanju drugega v blato se kar kosajo med seboj! V vsej zgodovini ni niti enega podobnega slučaja, prekaša celo obsojanje "čarovnic" in "čarovnikov" po inkviziciji.

Prav to je največja uganka — zletosko praznvanje vsega, kar želi tožitelj in pehar drug drugega v blato. Universalna lastnost vsakega človeka je, da se zagovarja pred sodiščem; zagovarja se vsakdo, pa bi pametno ali neumen, poštnjak ali lopov, nedolžen ali kriv, predvsem pa politični obtoženci. Do boljševiških procesov tudi Rusija ni bila izjema v tem. Toda zdaj nam je odkrila kar na kratko največje abnormalnosti in kontraste človeka in sodnijskih procesov.

Mar obtoženci priznavajo vse s tako naslodo in pokopavajo drug drugega vsled tega, da smatrajo, da je to edini možni način "obrnave" pod sedanjim sovjetskim režimom? To izključeno, kakor sugestira Norman Thomas Vedeči, da je njih usoda zapetena, je premožno, da so si izbrali ta način za diskreditiranje Stalinovega režima pred vsem svetom. Vsem je namreč znano, da tisti, ki ne priznajo svoje krivde v "preiskovalnem" zaporu, so estavno postavljeni ob zid brez formalne obrambe, kakor tudi tisti, ki priznajo največje povišine. Usoda enostavne eksekucije je prešla decembra doletela na primer sovjetskega diplomata Leona M. Karahana in znanega boljševika Jenukidzeja, ker jih tajna policija ni mogla "priznati" za to obravnavo.

Nobena reakcija, noben zunanji napad na Sovjetski uniji ne mogel prizadeti večjih razbodis na zunaj ali znotraj, kakor jih je Stalin deli s svojimi "čarovniškimi procesi", persekucijami in eksekucijami svojih delavskih političnih nasprotnikov. In čim bolj jih je moral, tem več jih bo moral pomoriti, dokler končno sam ne bo padel. To je zgodovina trinogov.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete z dne 15. marca 1918.)

Domache vesti. Dopisnik v Prosveti se pritožuje, da v Minnesoti še vedno nazivajo Slovence "Austrians."

Delavske vesti. Stavke so prenehale in jedišu se množe od dne do dne.

Svetovna vojna. Napadi na francoskem jbišu se množe od dne do dne.

Sovjetska Rusija. Trocki je dobil nazaj boljševiške vlade, da organizira novo armado.

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Ljubljane)

KREFTOVA "VELIKA PUN- TARIJA" PREPOVEDANA

Mesec dni je ljubljansko Narodno gledališče pripravljalo u-
prizoritev Kreftove dramske
trilogije "Velika puntarija", pet
delov iz hrvaško-slovenskih
mečkih puzov pod vodstvom
Grega Gregorčiča. Zaposlen je
bil ves dramski ansambel. V ne-
deljo 20. februarja bi morala
biti premijera. Bila je že najav-
ljena, ljudje so kupovali vstop-
nice — nenadoma pa so za nede-
ljo napovedali drugo predstavo,
da bi vodstvo gledališča spo-
štovalo javnosti, da je uprizori-
tel Puntarijo odložila oz. vzela
repertoarja. Zato je javnost
ganila, da gre za kaj drugega.
In res! Zda se je zvedelo, da je
uprizoritev Kreftove nove drame
zeta z repertoarja na zahtevo
vladi. Ker menda ni dekleta o-
prevedili, niti ni gledališče
poročilo te stvari javnosti, je
reba pač verjeti govoricam, ki
trdijo, da je neka skupina za-
nevala direktno od notranjega
ministra dr. Korošca, naj upri-
zoritve prepove. To zahtevo je
temejevala s tem, da bo pri-
prizoritvi prišlo do demonst-
racij in manifestacij, torej do iz-
redov. Osumljena je klerofaš-
istična skupina okrog univerzi-
teta bogoslovnega profesorja
dr. Ehrlicha, skupina, ki
loho skuša terorizirati naše kul-
turno življenje. Značilno je vse-
akor, da na tako grozno oblast
otranji minister ali banska u-
rava, to v tem primeru ni zna-
va, res prepove neko priredil-
je. Potemtakem lahko vsaka
kupina onemogoči vsako javno
kulturno prireditev, če jo pri-
avlja skupina ali oseba, ki je
nasilna skupina ne mara, bo-
si zaradi nazorskih razlik ali
zaradi tega, ker ji oseba krat-
malo ni všeč. Ta afizera spomi-
na na afero ob uprizoritvi ro-
sovjetske komedije "Tuje
le". To delo so igrali v Zagre-
bi v Beogradu. V Ljubljani so
radi klerofašisti zagnali vik in
kik in povzročili, da je oblast
predstavo prepovedala. Ko se je
to vsa kulturna javnost za-
la proti takemu nasilju nad
rizarjanjem nedolžne kome-
je, ki so ji napadalcu zame-
samo to, da jo je napisal
jetski pisatelj, a je sama na
bi nedolžna igra, a duhovita
stetina (kar so napisali tudi
tisti katoliški kritiki, n. pr.
daljski poročevalci "Slovenca"
f. France Koblar, ki so ga
rofašisti zaradi tega napada-
je je čez mesec vendarle
omogočila uprizoritev te ko-
dije. S Kreftovo dramo je po-
no: drama je izšla tiskano
junija meseca v založbi Slo-
vske matice in je bila od kri-
e ugodno sprejeta; celo "Slo-
ec" je napisal cel podlistek o
i. Knjiga se je razširila med
vje v najmanj 3000 izvo-
ker ima Slovenska matica
ko članov. Blizu leta dni je
e knjiga izšla, pripravljali
premierno in črtali že vnaprej
aj stavkov na zahtevo gospo-
denzorjev, z dovoljenjem teh
zovjev pripravljali gledališče
mijero — pa pride nenadoma
nekod prepoved. Izdati dekret
je prepovedi je težko in jav-
bi bi zanimalo, ali tak dekret
tudi in s čim je utemeljen.
tudi vsebine drame ni moglo
prepovedati, saj je izšla ti-
na pred letom dni. Uprizori-
take, od sodišča pregledane in
oljene drame je mogoče pre-
edati le s strani policije in
er le tedaj, če uprizoritev po-
ka izgrede! Za tako prepo-
pa je treba najprej uprizori-
in izgrede, torej mora pri-
zaj do premijere. Če bi na-
mijeri nekateri manifestirali
puntarije, drugi pa protesti-
in demonstrirali proti
i komu ali čemu? Proti pun-
tem in njih dejanju, ki pred-
ija skorajda edino častno po-
je naše zgodovine? Proti av-
u, ki ni klerofašist? Če bi
i prišlo pri premijeri do de-
stracij, potem bi policija re-
o lahko prepovedala po
ijskih paragrafi. Sedanja
poved te drame je torej ne-
nasilnega in nekaj protizako-
na, ker je bila izdana na
očilo klerofašistov, da bodo
uprizoritvi demonstrirali;

lahko so se pripisali, da se pri-
pravljajo tudi manifestacije, kar
pa so si seveda izmislili, samo
da dosežejo prepoved. In ta nasil-
na teroristična skupina je to pot
uspela. Toda upajmo, da bo o
stvari spregovorila vsa poštena
kulturna javnost, zlasti pisatelji
in pesniki, ki ne smejo dopustiti,
da bi poleg službene cenzure in
nad njo zrasla še posebna cenzu-
ra in diktat klerofašistov. Kdor
se dandanes trudi s peresom,
mora računati s službeno cenzu-
ro in brdiko občutljivega pomanjkanja
popolne svobode pisanja in tiska.
Ali naj bo pisateljevo delo od-
visno še od mnenja in muh take
skupine, ki hoče nasiloma mimo
cenzorjeve službene ostrosti iz-
vrševati protizakonite justifikaci-
je književnih del?

Pobeglega župana prijeli. —
Župana Alojza Borštnerja iz Tr-
zišča na Dolenjskem so te dni
prijeli v Kostanjevici na Krki.
Borštner je pred dobrim tednom
odšel od doma, češ da gre v Ljub-
ljano po občinskih opravkih.
Vrnili se ni več, pač pa so ne-
katere ljudje prejemali od nje-
ga pisma, da se ne bo vrnil več
domov. Osumili so ga, da je
morda v občinskih blaginjah kaj
narobe in je zaradi tega pobeg-
nil. Zato so takoj preiskali bla-
gajno in knjige ter ugotovili res-
neke nepravilnosti, zaradi kate-
rih morda je župan pobegnil.
Zdaj pa so Borštnerja v Konsta-
njevici prijeli in odvedli v mo-
kronoske zapore, kjer vodijo
zdaj preiskavo.

Kaj se ne sme pisati pri nas?
— Ljubljansko "Jutro" je po-
natisnilo odlomek iz nekega članka
v beograjskem tedniku "Zemljo-
radnička združba", katerega la-
stnik je minister Djordjević.
Članek govori o zadružništvu v
Španiji. "Jutro" je ponatisnilo
iz tega članka naslednje stavke:
"Španski kmet je postal dve sto
let po odkritju Amerike največ-
ji siromak. Njegov položaj je bil
več kakor obupen. Razpet je bil
med veleposestnike plemiče in
veleposestnico katoliško cerkev.
Slovita verska preganjanja, in-
kvizicija, so razpenjala španski
narod v preteklosti. Neurejeni,
naravnost obupni gospodarski
odnošaji in nesramno izkorišča-
nje kmetov pa je privedlo v se-
danjosti do državljanske vojne
španskih kmetijskih sužnjev." —
In kaj se je zgodilo? Cenzor je
besedi "katoliška cerkev" izbrisal
pri nas se torej ne sme napi-
sati, da je katoliška cerkev v
Španiji veleposestnica! Zdi se,
kakor da ima cerkevna gospo-
dara pri nas odločilno besedo, kaj
se sme pisati in kaj ne.

Nogo mu je zdrobilo. — V ki-
sovskem rovu v Zagorju ob Sa-
vi se je pripetila nesreča, ki bi
kmalu zahtevala smrtno žrtev.
Rudar Ljotje Rogelj, star 30 let
je s svojima tovarišema vrtal
premogovno skalo, ko se je nena-
doma utruga težka plast in bi
kmalu zasula vse tri. Dva sta
odskočila in se rešila. Roglja pa
je že v odskoku zajel plaz in mu
atisnil desno nogo pod koleno.
Tovariša sta ga naglo rešila iz-
pod skal in prenesla ven, rudni-
ški zdravnik pa je odredil takoj-
šnji prevoz poškodovanca v Lju-
bljansko bolnišnico. Rogelj ne
bo več sposoben za jamsko de-
lo. Njegova žena in dva majhna
otroka so bridko jokali, ko so se
poslavljali od ponesrečenega o-
četa.

Umor v gozdu pri Vitanju. o
katerem smo že poročali, je sko-
raj do kraja pojasnjen. V Ra-
kovcu pri Vitanju so namreč na-
šli v gozdu umorjenega 42 let-
nega Franca Grabnerja, lovskega
čuvarja v lovskem revirju grofa
Thurna. Našli so ga mrtvega v
mlaki krvi, zaboden je bil v tre-
buh in prsi. Vitanski orožniki so
umor kmalu pojasnili. Aretirali
so dva mladoletna fanta, ki sta
takoj po aretaciji priznala, da
sta res ona dva umorila Grab-
nerja. Okrog 6. ure zvečer sta ga
pričakala v gozdu in ga iz zasede
napadla z nožem. Zadalata sta mu
več ran v prsi, trebuh, roke in
noge, da se je Grabner zgrudil,
fanta pa sta pobegnili. Grabner
se je z zadnjimi močmi dvignil
na noge in se še kakih 100 me-
trov opotekal, potem pa padel in
izkrmavel. Fanta sta dejanje pri-
znala, povedala sta pa, da nista
umora sama zasnovala, marveč

sta bila najeta, da izvršita ta
zločin. Najel da ju je imel
1000 din obljubil — učitelj Ivan
Zagožen iz Rakovca, ki je zelo
sovražil Grabnerja, ki mu ni
hotel prepustiti nekega prostora
v Thurnovem lovskem revirju.
Zagožen je bil takoj aretiran in
s fantoma odveden v zapore v
Konjice, vendar pa taji vsako
sodelovanje ali nagovarjanje.
Sodna preiskava bo ugotovila,
kaj je resnica. Fantov izpoved
pa je verjetna, saj je bil Zago-
žen tako prijateljski z njima, da
sta po večini živela kar pri njem.
Grabner je zapustil vdovo in
sedem otrok.

Smrtna nesreča. — V tovarni
Jugobruna v Kranju se je pred
dnevi zgodila smrtna nesreča.
Nekdo je popravljal dvigalo in
je na vrhu lifta izbiljal železno
spojko. Ko jo je izbil in je spoj-
ka padla 18 metrov globoko, je
ravno tisti hip stopil v ta pro-
stor kovač Anton Zakelj iz Stra-
žišča in pogledal v dvigalo. Spoj-
ka mu je priletela na glavo, pre-
bila lobanjo. Kovač Zakelj je
kriknil in se zgrudil. Nekaj hi-
pov nato je bil mrtev. Zapustil
je vdovo in štiri majhne otroke.
Star je bil komaj 32 let.

**Pojasnjena tatvina poštne
vreče.** — Dva dni pred božični-
mi prazniki je v Zagorju ob Sa-
vi izginila poštna vreča na poti od
pošte do postaje. Pošto preva-
žajo z navadnim vozom, ki je
odprt. Na zabojne in zabojne
poštni uslužbenec položil še vre-
čo s pošto in denarjem. Ko pa
sta z voznikom pripeljala do po-
staje, sta opazila, da poštne vre-
če ni. Iskanje je ostalo brez us-
peha, ne vreče ne denarja niso
našli. Zdaj pa so zagorski oro-
žniki aretirali mladega brezpo-
srednega rudarja, o katerem so
zvedeli, da je zadnje čase rad
dajal za plačilo in se odpravil v
Francijo za delom. V poštni vre-
či je bilo 12.000 din — kaj če je
vrečo vzel ali našel ta brezposel-
nik? Aretirali so ga in zasiljeva-
li in fant je priznal, da je od bo-
žiča zapravil kakih 4000 din, ni
pa vedel natanko povedati, od-
kod mu denar. Zdaj je baje že
priznal svoje dejanje, trdi pa,
da vreče ni ukradel, ampak na-
šel in pridržal. Ostalo pisemsko
pošto je uničil, denar pa skril in
ga počasi porabljal. Odvedli so
ga v litjske zapore.

**Osumiljenec dvojnega umora
pri Mariboru.** — 20 letnega Saj-
teglja, 20 letnega Bevardija in
45 letnega Blaža Šego — je ma-
riborska policija izročila sodišču,
ki bo vodilo preiskavo dalje.
Stvar se je spet zamotala, ker
je nekaj prič izpovedalo v pri-
logi Šega. Tega je Sajtegel obre-
menil, da je zločin zasnoval in
tudi sodeloval pri umoru, med-
tem ko Šega vse to odločno za-
nika. Tudi se je našlo nekaj
prič, ki so izpovedale, da so vi-
dele Šego v kritičnem času do-
ma. Bevardi, ki je sprva priznal
zločin, je nazadnje na policiji
spremenil svoje izjave in zdaj
hoče tajiti vsako krivdo. Izpo-
vedal je, da sta ga Šega in Saj-
tegel vabila s sabo, da pa ni ma-
ral z njima, zaradi česar sta ga
še opsovala s strahopetcem.
Pač pa jima je dal sekuro. Ko
sta se Šega in Sajtegel vrnili in
mu hoteli izročiti stvari, ki sta
jih ukradla žrtvama, jih Bevardi
ni hotel vzeti. Tedaj ga je
Sajtegel ranil z nožem dvakrat
v stegno. Policija pa domneva,
da je ta izjava Bevardijeva po-
polnoma izmišljena in da je Be-
vardi zagotovo bil pri umoru u-
deležen. Omajana pa je domne-
va, da bi bil Šega navzoč pri u-
muru. Sodišče je uvedlo preiska-

Konsolidiranje unij CIO v Penni

Konvencija državnega sveta industrijskih unij

Harrisburg, Pa. — (UNS) —
Na Greenovo razdvaljno takti-
ko je eksekutiva Pennsylvanske
delavske federacije odgovorila s
spremembo imena federacije v
Pennsylvanski svet industrijskih
unij in ga pridružila CIO. Zaeno
je eksekutiva sklicala državno
konvencijo, ki se bo vršila 29.
marca in dala državnemu svetu
industrijskih unij tajno podla-
go.

Predsednik Pennsylvanske de-
lavske federacije John Phillips si
je mnogo prizadeval, da bi odv-
nil razkol med organiziranim de-
lavstvom v državi. Vseh njegovih
prizadevanj pa je bilo konec, ko
je Green odvzel čarter federaci-
ji, ker ni eksekutiva hotela od-
staviti Phillipsa in izročiti fede-
racije Greenovemu zaupniku Le-
wisu Hinesu. Phillips je sedaj
začasni predsednik državnega
sveta CIO, aksekutiva pa tvorijo
stari člani federacije. Konven-
cija 29. marca bo izvolila stalne
uradnike.

Phillipsova skupina je poteg-
nila s seboj nad 75% organizira-
nega delavstva v Pennsylvaniji,
Hinesu oziroma Ameriški delav-
ski federaciji pa je ostalo manj
ko 25%. Ta država je bila v za-
dnjih par letih središče aktivno-
sti CIO, čigar hrbtenica so ru-
darji. Za njimi so največja gru-
pa jeklarski delavci, potem Fe-
deracija steklarskih delavcev, a-
luminjski delavci, elektrarni in
radijski delavci in druge manjše
skupine. CIO je v zadnjih par le-
tih organiziral stotisoče delavcev
v tej največji industrijski drža-
vi.

Državna delavska federacija
ADF bo v bodoče igrala le podre-
jeno vlogo med pennsylvanskim
delavstvom, ker so ADF ostale
le poklicne unije, ki predstavljajo
manj kot 25% organiziranih
delavcev v državi.

Ameriški profesorji hvalijo lojaliste

Splošna šolska vzgoja otrok

New York. — (FP) — Kam-
panja španske ljudske vlade, da
odpravi nepismenost, je bila po-
hvaljena v pismu, katerega je
podpisalo 115 prominentnih a-
meriških profesorjev in znanst-
venikov. Uradno sta pismo indor-
sirali tudi Federacija za intelek-
tualno svobodo in Ameriška zve-
za za pospeševanje znanosti.

Vzgojna kampanja, ki jo vodi
španska vlada, je zavzela tak
obseg, da se celo vojaki v strel-
skih jarkih učijo čitanja in pisa-
nja, je rečeno v pismu. Uspehi
kampanje so velikanški. Povpre-
čno 4600 vojakov se nauči čitan-
ja in pisanja vsak mesec.

Med omili, ki so podpisali pi-
smo, so dr. Franz Boas, profesor
antropologije na univerzi Colum-
bia; Harold C. Urey, prejemnik
Nobelove nagrade in kemik; Ma-
ry E. Woolley, bivša predsednica

vo in bo stvar skušalo razčistiti.
V zaporu je tudi nekaj sorodni-
kov osumiljenec.

kolegija Holyoke; profesor W. C.
Mitchell, predsednik Ameriške
zveze za pospeševanje znanosti;
dr. John Dewey, slovit filozof;
dr. Frank Graham, predsednik
državne univerze v Severni Ka-
rolini; in dr. William E. Dodd,
bivši ameriški poslanik v Nemči-
ji.

Pismo omenja, da je ustava, ki
je bila sprejeta po strmoglavlje-
nju monarhije in ustanovitvi re-
publike, določa splošno šolsko
vzgojo. "Vzgojni uspehi med vo-
jaki ljudske armade so naravnost
presenetljivi", pravi pismo.
"Čez tristo šol je vlada ustano-
vila samo za vojake v strelskih
jarkih na madridski fronti." Kot
kontrast pismo naglašja, da je
general Franco, vrhovni povelj-
nik fašistične armade, z dekreti
zaprl čez 150 šol in vzgojnih za-
vodov na teritoriju, ki ga kontrolira.

Nadaljnja zmaga mornarske unije

New York. — Splošna mornar-
ska unija (CIO) je izvojevala že
47 zmag pri volitvah glede re-
prezentacije pri kolektivnih po-
gajanjih, ki so se vršile pod nad-
zorstvom federalnega delavskega
sodišča. Zadnja zmaga je
bila, ko so se mornarji, zaposleni
na parniških Lykes Steamship
Co., z veliko večino izrekli, da
jih ta unija reprezentira pri ko-
lektivnih pogajanjih.

Ford odločil 700 delavcev v Texasu

Dallas, Tex. — Tukajšnja For-
dova tovarna, ki normalno pro-
ducira 350 avtov na dan, je po-
stavila na cesto 700 delavcev,
med katerimi je tudi več Fordo-
vih pobojnikov, ki so s terorjem
dušili organiziranje delavcev.
Napadli, pretepli in iztirali so iz
mesta 18 organizatorjev in de-
lavskih agitatorjev. Ford jih zdaj
več ne rabi, ker je skril produk-
cijo na okrog 150 avtov na dan.

Vesti iz Primorja

Nova žrtev granate

Vsi ukrepi državnih in celo
cerkvenih oblasti proti zbiranju
granat iz časa svetovne vojne
doslej očitno niso nič zalegli.
Oblasti so šle celo tako daleč, da
so odredile zlasti v jugozapad-
nem delu goriske pokrajine celo
vrsto hišnih preiskav. Orožniki
so si na vse mogoče načine pri-
zadevali, da bi iztaknili skrito
orožje, smodnik in drugo raz-
strelivo, večina preiskav je bila
seveda brezuspešna. Tudi po
cerkvah duhovščina opozarja
ljudi, naj se ne pečajo s takim
poslom. Na drugi strani pa se
vendarle skoraj dan za dnevom
dogajajo nesreče s razstrelivom.
Letos je bilo takih nesreč že o-
krog 15. Odrasli pa tudi otroci,
ki so našli granate, so jih sku-
šali zmerom razstaviti, pri čem-
er so vedno znova nastale eks-
plozije. Že okrog dvajset ljudi
je bilo ranjenih, trije so bili u-
biti.

Sedaj se jim je pridružila še
četrti žrtev. Na pobojni gori-
škega gradu je 19-letni stari Go-
ričan Josip Trampus pretekle srede
našel tako granato. Tudi on
jo je skušal razstaviti. Nastala
je skoraj že neizbežna eksplozi-
ja. Fanta je malone raztrgalo;
dobil je celo vrsto hudih po-
škodb. V naglici so ga prepe-
ljali v bolnišnico, kjer pa je že
nekaj ur pozneje umrl.

**Ali ste naročeni na dnevnik
"Prosveto"? Podpirajte svoj list!**

Glasovi iz nasebin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

še združene moči in delavske za-
vednosti pa bo odvisno, da li nas
bo res vse fašizem pogotil ali
ne.

Kaka štiri leta nazaj je žena
znanega reakcionarja ob neki
priliki zastavila vprašanje: za-
kaj delavci toliko stavkajo, kaj
vendar hočejo? Dobila je takten
odgovor, da najbrže zahtevajo
povišek plače zato, da si zamo-
rejo poleg delovnih nabaviti še
ene boljše hlače, do katerih so u-
pravičeni.

Nedavno sem opazila v lokal-
nem listu kratek članek z nje-
nim podpisom. V istem izraža
mnenje, da ni prav, da tovarnar-
ji zapirajo obrate, kot orožje na-
pram delavstvu, da bi morali po-
misлити, kaj bi bilo, če bi šli še
vsi farmarji z delavstvom za-
no na sedečo stavko. Kaj bi po-
tem tovarnarji jedli?

Vsekakor jo je morala depre-
sija zelo občutno potipati, da so
se ji misli zaohrnille v pravo
smer. Življenjske skušnje so do-
bra šola za nas vse, le škoda, da
prepočasi uče.

V mislih mi je šestkrat radio,
ta neprecenljiva znanstvena iz-
najdba, ki dosega s svojim gla-
som že v najkromnejša bivali-
šča. Kako lahko bi nam bil iz-
boren učitelj in nam uspešno
služil za dobro vzgojo in prepo-
trebno izobrazbo med prepo-
stim ljudstvom. Ker pa je us-
troj družabnega reda kapitali-
stičnega kova, pa dopušča, da se
znanstvene iznajdbe izrabljajo v
profitolovske namene. In tako so
si denarni mogotci lepo tudi ra-
dio monopolizirali in njh lastne
interese, kar je naravnost neza-
slišana krivica. Je zloraba narav-
nih pravic do znanstvenih iz-
najdb, ki bi morala služiti v
bolj vzvišene namene, v dobrobit
ljudstva v splošnem.

Pikantni radioprogrami, s ka-
terimi nas pita monopol denar-
nih mogotcev, je bebecem pri-
meren, saj za take nas imajo,
in si tudi močno prizadevajo, da
nas kot take za vedno ohranijo,
da nas zamorejo skubiti po njih
mili volji. Svojo kramarjijo nam
vsiljujejo s trdo prepričevalnostjo,
kot bi žeblje zabijali. Z glu-
maškim raztresanjem smelih
burk nam vmes godejo kot Indi-
je pri čaranju kač; umetne god-
be ali druge podučne vsebine je
prav malo. V teh programih se
zreznili morala kapitalistov in pa
gniloba sedanje družabne ure-
d-be.

Družbe različnih maž, mila in
druge kramarije v svojih kon-
testih kričejo razspajo tisočake,
ki so jih izmoleze iz zavede-
nega ljudstva. Razslapljejo jih
zato, da s tem vlado prikrajšajo
na dohodninskih davkih in pa, da
si s tem popovno nalovijo kali-
nov. Nečedna skema jim žal med
preprostim ljudstvom dobro u-
speva; zavajalna propaganda po
radioju se jim bogato obrestuje.

Da, našim denarnim mogot-
cem je dohodninski davek trn v
peti in ljuto protestirajo. Pra-
vijo v svoji sveti jezi, da njih
previsoki davki so povod recesi-
je, da le znižanje ali celo odpra-
va istih bo rešilo deželo propada,
dohodninski davki so jim zagr-
nili "business". Ako si ogleda-
mo te davke od bližje, bomo pro-
našli, da je še zmerom večja bu-
tara davkov odmerjena delav-
cem kot pa gospodom velikih do-
hodkov.

Sedanja administracija troši
ogromne vsote za olepšanje po-
krajini, iščenje gozdov, popravu
cest itd. To je v sedanjih raz-
merah vse dobro in prav, ker s
tem so brezposelni prišli do
skromnega zaslužka, do kate-
rega so po vseh pravih upravi-
čeni, toda olepšanje pokrajini
stane vlado denar.

V smislu sedanjega davčnega
zakona so oproščeni davka pod-
jetniki za vse vsote, kolikor jih
porabijo za zboljšanje obratov,
za popravilo ali dozidavo istih,
kakor tudi vseh drugih stroškov,
ki so izdani v zvezi podjetja.

Pa vzemimo slučaj, da si na-
vaden delavec prihrani nekaj
stotakov, da si kupi kosi zemlje
kje v šumi. Stane ga dosti truda
predno si zemljišče očisti, ka-
mor si postavi hišo. Recimo, da
je še primoran nabaviti si grad-
bene potrebščine na obroke. Ko
po dolgem trudu dogradi in s
tem olepša pokrajino, kaj dobi
od vlade za nagrado? Davek na
imetje. In če si je tem bolje, na-

pravil, tem več ga dobi. Kakor
hitro delavec izboljša svoje po-
sestvo, tako hitro mu tudi po-
večajo davke. Za delavce ni olaj-
šav, kot so jih deležni denarni
mogotci. Pravici na ljubo bi
morala biti posestva do pet ti-
saj vrednosti prosta davkov, saj
z gradnjo hiš povzdigujejo na-
selbine, odprava davkov na mala
posestva bi pa res bila dobra re-
medura "recesije".

Vojno bobnanje postaja od dne
do dne glasnejše in oboroževanje
je v mrzlični hitri. Ves svet je
vojnoblazen. Vodilnim glavam se
hoče krvave igre, na kateri se
rede in rode novi milijonarji;
vloga prefrigranih diplomatov pa
je isto prikazati ljudstvu v po-
polnoma drugi luči. Taka je ob-
stoječa "civilizacija".

Nismo se pozabili zadnje vojne
za demokracijo, saj smo bili
vsi poklicani, da vsak po svoji
moči pomagamo čim hitreje pro-
ducirati vojne potrebščine; če-
tudi se namo mogli najesti, kar
smo želeli, nam je patriotična
dolžnost velevala, da smo se po-
trudili in a podvojeno silo vrteli
kolesje v vseh mogočih obratih.
V največji naglici izvršeni
produkti so šli na trg po visoki
ceni gladko, kakor po maslu.
Biznes je bil dober; denar se je
z vseh strani lizkal v poset sre-
čnih industrijačev. Saj so baje
za en milijon municije razstrelili
vsako uro in istotako razdejali
drugega naprav, kar je verjetno.
In še več škode in grozodejstva
je bilo izvršenega, kot nam je
znano.

Kratko po vojni pa so se pri-
čela kolesja po obratih ustavlja-
ti. Naročila so prenehala, denar
pa je kar izginal iz prometa. Ro-
dila se nam je depresija. Kapita-
listi so trdili, da je depresija ne-
izogibna posledica vojne. Toda
zakaj? Saj ljudje so bili lačni in
raztrgani, saj bi radi delali in
si kupovali svoje potrebščine, to-
da denarja ni bilo za obratova-
nje, denar je izginal, kot bi ga
izstrelili namesto smodnika. De-
nar je res izginal po določenem
načrtu visokih glav, v temne bi-
sage kapitalistov. Milijonarji so
se pomnožili.

V smislu demokratičnih načel
je k obstoječi ustavi jako potre-
ben nov zakon, ki bi se glasil:
da nikdo ne bi smel posedovati
milijonskega imetja razun drža-
ve. Tak zakon bi bil dobra reme-
dura recesiji in tudi v odpravo
vojne. Preprosto ljudstvo še do
danes nima upogleda, kaj se godi
za kulisami, kake načrte kujejo
vodilni krogi. Časopisne vesti so
kot veriga zagonetk, karere je
težko pravilno razčleniti in še
težje verjeti, ker nas pod to fir-
mo demokracije vlečejo spretno
za nos kot po kronanih glavah.
In to že od pamtveka sem.

Pokojni Debs nas je na nekem
shodu vprašal, kaj mislimo. Ako
bi eden izmed nas nagovarjal ka-
kega milijonarja, naj voli za de-
lavskega kandidata, bi mu prav
roboto odgovoril, da bi to bila
največja budalost. Kaj takega on
ne bo nikdar storil. Sileno je to-
rej tudi od delavstva največja
budalost, da volimo bogate advo-
kate.

Kako je moremo res pričako-
vati, da bodo bogatini po zakono-
dajnih prostorih delovali za de-
lavske interese, o katerih niti
pojma nimajo. Še v sanjah se jim
ne prikaže mizerna silka življe-
nja, v kakršnem delavstvo živi.
Sploh nimajo smisla in volje,
proučavati delavskih položajev.
Ker sami niso nikdar skušali,
aploh ne verjamejo, da se komu
slabo godi. Delavski protesti so
jim resnično "boljševski izbruh",
katerega je treba zatreti. Taka
je filozofija naših imovitih za-
stopnikov, naša budalost pa je,
ker jih volimo.

Nujna potreba delavskih orga-
nizacij je zahtevati spremembo
volilnega sistema, tako da bi se
volilo poslance po strokah, da bi
se na vsakih toliko tisoč čevljar-
jev poslalo po enega čevljarja,
na vsakih toliko tisoč krojačev
po enega krojača, po eno števi-
lo itd. To bi bilo pošteno zastop-
ništvo za vse. Le tako bi lahko
pričakovali, da bi naši zastopniki
res razumeli in lahko zastopali
ljudske interese v vsestranskem
oziru.

V kratkem si bom kupila nov
svinčnik in se še oglašala.

Christina Moseley.

F. M. DOSTOJEVSKIJ;

Bratje Karamazovi

Roman v štirih delih s oplogom—Poslovni Vladimir Leontij

"Oh, veš, nikoli se ne bi bila nadejala! Predstavi si, na 'prejšnjega' je postal ljubosumen: 'Zakaj ga vzdržuješ,' pravi. 'Tak vzdrževati si ga začela!' Neprestano je ljubosumen, neprestano je ljubosumen name! Še kadar spi in je, je ljubosumen. Celo na starega Kuzmo je bil nekoč ljubosumen minuli teden."

"A zastran 'prejšnjega' je vendar vedel?"

"Miali si! Od začetka pa do današnjega dne je vedel, a danes je mahoma vstal in me je zmerjal. Kar sram me je povedati, kaj mi je rekel. Bedak! Rakitka je prišel k njemu, ko sem jaz odšla. Morda ga Rakitka ščuva, a? Kako meniš?" je dodala nekam raztreseno.

"Ljubi te, to je tisto, zelo te ljubi. In zdaj je razen tega še razdražen."

"Kaj ne bi bil razdražen, ko ga bodo jutri sodili. Saj zato sem tudi bila pri njem, da bi mu rekla o jutrišnjem dnevu svojo besedo — zakaj, Aljoša, še pomisli mi je strah, da bo jutri! Ti praviš, razdražen je, a kako razdražena sem šele jaz. On pa govori o Poljaku! Takšen bedak! Nu, upam, da vsaj na Maksimuško ni ljubosumen."

"Moja žena je bila tudi zelo ljubosumna name," se je Maksimov vtaknil v pogovor.

"Nu, nate pa res!" Grušenjka je nehote udarila v smeh. "Zaradi koga neki?"

"Zaradi sobaric."

"Eh, molči, Maksimuška, meni zdaj ni do smeha, kar togo me grabi. In po testenčkih nikar ne streljaj z očmi, ne dam ti jih, tebi škodijo, in balzamka ti takisto ne dam. Vidiš, z njim imam tudi križ, prav kakor da je pri meni hiralnica, bogme," se je zasmejala.

"Ničevnik sem, nevreden vaših dobrot," je s solzečim se glaskom izpregovoril Maksimov. "Mar bi razpisali svoje dobrote drugim, ki so bolj potrebni od mene."

"Eh, vsakdo je potreben, Maksimuška, in tudi, kako naj človek spozna, kdo je potrebniji od koga. Da vsaj tega Poljaka ne bi bilo, Aljoša, tudi on si je danes umislil, da ga srce boli. Bila sem tudi pri njem. In prav za nalašč bom tudi njemu poslala testenčkov, nisem mu jih še poslala, a Mitja me je obdolžil, da mu jih pošiljam, nu, in zdaj mu jih nalašč pošljam, prav za nalašč! A, evo tudi Feneje s pismom! Nu, sveda, spet je od Poljakov, spet prosita denarja!"

Pan Musialowicz je bil res poslal neznansko dolgo in, kakor je bila njegova navada, strašno napetolično pismo, v katerem jo je prosil, naj mu posodi tri rublje. Pismu je bilo priloženo potrdilo o prejemu, z obvezo, da jih v teku treh mesecev vrne; to pobotno je bil podpisal tudi pan Wrublewski. Taki pisem, ki so jih vselej spremljala taka potrdila, je bila Grušenjka že mnogo prejela od svojega "prejšnjega". Pričelo se je bilo pred dvema tednoma, takoj, ko je Grušenjka ozdravela. Vedela pa je, da sta pana tudi za časa njene boleznij prihajala popravljati o njenem zdravju. Prvo pismo, ki ga je dobila, je bilo dolgo pisanje na pisemskem papirju velike oblike, zapечатeno z velikim rodbinskim pečatom in strašno temno in napetolično, tako da je Grušenjka samo polovico prečitala, potem je vrgla proč, ker ni prav ničesar razumela. A takrat ji tudi ni bilo do pisma. Po tem prvem pismu je prišlo drugi dan drugo, v katerem jo je pan Musialowicz prosil, naj mu posodi dva tisoč rubljev na zelo kratek rok. Grušenjka je pustila tudi to pismo brez odgovora. Nato je sledila kar cela vrsta pisem, vsak dan po eno, vsa enako dostojanstvena in napetolična, le s to razliko, da se je vsota, ki sta jo prosila na posodo, čedalje bolj zniževala ter končno prišla na sto, na pet in dvajset in deset rubljev, dokler ni Grušenjka naposled mahoma dobila pisma, v katerem sta jo pana prosila za en sam rubelj ter priložila pobotnico s svojimi podpisoma. Tedaj je postala Grušenjka mahoma žal in o mraku je sama pohitela k panu. Našla je oba Poljaka v strašni bedi, toliko da ne v beraštvu, brez jedi, brez drv, brez cigaret in zadolžena pri gospodinj. Tistih

dve sto rubljev, ki sta jih bila v Mokrem prigrad od Mitje, je bilo kaj naglo skopnelo. Iznenadilo pa je Grušenjko, da sto jo pana sprejela z neko domisljavo važnostjo in samozvestno, z največjo etiketo in napihnenimi besedami. Grušenjka se je samo zasmejala in dala svojemu "prejšnjemu" deset rubljev. Takrat je smeje se pripovedovala o tem tudi Mitji in ta nikakor ni bil ljubosumen. Toda pana sta se od tistih dob obesila na Grušenjko in sta jo aleherni dan bombardirala s pismi in prošnjami za denar, ona pa jima je vsakikrat poslala kako malenkost. In evo, danes je Mitji nendoma prišlo na um, da je postal strahovito ljubosumen.

"Škočila sem tudi k njemu, neumnica, samo za trenutek, ko sem šla k Mitji, zakaj tudi on je zbolel, moj prejšnji pan," je spet vzemirjeno in hlastno pričela Grušenjka, "nu, pa se smejem in pripovedujem o tem Mitji: predstavi si, pravim, moj Poljak si je umislil in mi je jel peti nekdanje pesmi in brenkati na gitaro, meneč, da se mi bo srce otajalo in ga vzamem. A tisti mah plane Mitja pokoncu in me začne zmerjati... In zdaj pošljam panoma testenčkov, prav za nalašč! Feneja, ali sta poslala tisto dekletce? Na, daj ji tri rublje pa kakih deset testenčkov zavij v papir in reci, naj jima jih ponesi; ti, Aljoša, pa vsekako povej Mitji, da sem jima poslala testenčkov."

"Za nič na svetu mu ne povem," je rekel Aljoša in se nasmehnil.

"Eh, ti misliš, da mu je hudo; a saj je to ljubosumnost je nalašč zaigral, v resnici mu je pa vse eno," je trpko rekla Grušenjka.

"Kako nalašč?" je vprašal Aljoša.

"Bedak si, Aljoška, veš, pri vsej svoji pameti ne razumeš v tej stvari ničesar. Meni ni težko zato, ker je ljubosumen name, kakršna sem, a težko bi mi bilo, če vobče ne bi bil ljubosumen name. Taka sem, kaj hočeš. Ljubosumnost se mi ne zameri, saj imam sama okrutno srce in sem sama rada ljubosumna. Le to me žali, ker me vobče nima rad in se je zdaj nalašč napravil ljubosumna, da veš. Ali sem mar slepa, ka-li da ne bi videla? O oni, o Katki, mi je zdaj mahoma rekel: 'Glej taka in taka je, iz Moskve mi je naročila doktorja za sodno obravnavo, da bi me rešila, je pisala ponj in tudi po odvetnika, po najbolj imenitnega in učenejšega je pisala.' Po tem takem jo ljubi, če mi jo je v obraz pričel hvaliti, da ga ni sram! Sam je kriv pred menoj, in evo, zdaj se me je lotil, kakor da sem grešila še preje od njega, in bi rad vse zvalil name, češ: 'Kaj si bila ti prva pri Poljaku, zakaj pa jaz a Katko ne bi smel.' Tako je ta stvar! Vso krivdo hoče zvaliti name. Nalašč se me je lotil, nalašč, tako ti povem, to da jaz..."

Grušenjka ni povedala, kaj misli storiti; z rutico si je zakrila oči in krčevito zaihtela.

"Ne, Katherine Ivanovne ne ljubi," je odločno rekel Aljoša.

"Nu, ali jo ljubi ali ne, to bom kmalu sama videla," je z nekakšno grožnjo v glasu izpregovorila Grušenjka in v zela rutico z oči. Obraz se ji je spuščil. Aljoša je z žalostjo videl, kako je dobilo njeno pravkar še krotko in tihovesele lice mrk in zloben izraz.

"Dovolj o teh neumnostih!" je zdajci odrezala, "zaradi njih te pač nisem klicala, dragec, a kaj bo jutri, kaj bo jutri? To je tisto, kar me muči! In samo mene muči, samo mene! Nihče izmed vseh, ki se ozirajo po njih, ne misli na to, nikomur ni nič od tega. Ali vsaj ti kaj misliš na to? Predstavi si, jutri ga bodo sodili! Povej mi, kako ga bodo pa sodili? Saj ga je vendar lakej ubil, lakej! Moj Bog! Ali ga bodo res obsodili namestu lakeja in se ne bo nihče potegnil zanj? Saj lakeja vobče niso vzemirjali, a?"

"Zašleševali so ga strogo," je zamišljeno pripomnil Aljoša, "toda vsi so sklenili, da ni bil on. Zdaj leži hudo bolan. Od tistih dob je bolan, njegova božast ga lomi. Res je bolan," je dodal Aljoša. (Dalje prihodnjik.)

Z nekega hrička me je poklical ženski glas. Ozrla sem se, da vidim, kdo me kliče in sem spoznala v ženski staro gospodično. Vabila me je bliže z besedami: "Storite mi vendar veselje in stopite do mene... Rada bi vam nekaj pokazala."

Odšla sem na njen vrt. Vodila me je od grede do grede. Rožni grmič je bil ves v cvetju. Spoznala sem takoj, da se je okulacija posrečila, kajti bela roža z rdečim osrčjem je bila prekrasna.

"Vidite!" mi je govorila stara dama, sprijela se je in za to sem vam dolžna veliko zahvalo. "Tih nasmeh ji je ožaril lica. Jaz pa sem se ozrla naokoli — in sem se zelo čudila, da ni razen snežnobele vrtnice z rdečim osrčjem nobene druge takšne rože na vrtu stare gospodične. Zadelala sem menda v živo, kajti gospodična me je odvedla v stran, ko sem vprašala:

"Kako pa je ime tej vrtnici?"

Nenadoma je prebledela. Njene ustnice so zadrgetale:

"Pojdite z menoj!"

Peljala me je v sobo z zastriimi okni. Plavkasta svetloba je napolnjevala prostor, parketna tla so pokrivala težke preproge. Stanovanje je imelo na sebi nekaj starinskega, spominskega. Na mizici iz mahagona sta kulali iz vaze dve vrtnici, a poleg vaze je stala fotografija mladega moža. Bil je portret iz devetdesetih let minulega stoletja. Slika je razodevala na prvi pogled bolehnega človeka, toda nazgled bolehnosti je imela glava mnogo karakteristike, katero so še povečevali skrbno počešani lasje, mehke brčice in sanjave oči.

Stara dama mi je ponudila stol. Odprla je predal v mizici, potegnila iz njega platnice iz lepke in bolj dahnile nego izgovorila:

"Prosim, berite..."

Čitala sem:

Versailles, 16. junija 1889. Prvo nagrado za najlepšo vrtnico je prejel g. Namur za rožo, imenovano "Irena."

Zdajci je potegnila stara dama vnovič predal iz mizice in segla vanj po fotografijo. Izročila mi jo je z besedami:

"Irena — to sem bila jaz. Takšna sem bila takrat..."

Slika je prikazovala lepo svetloaso deklico z nasmehom na obrazu. Ta nasmeh je izdajal, da biva v deklici veselje. Bila je kakor gradič, ki na njem plapolala zastava, oznanjajoča, da biva v njem mogočen gospodar...

"Takrat mi je bilo devetnajst let," je povzela stara gospodična. "Pravkar sem se bila zaročila. Z njim..."

Pri teh besedah je pokazala na sliko možkega s sanjaviimi očmi.

"Lep je bil, kaj ne." In tako ljubek, tako miren!... Imel je prijatelja, ki je gojil vrtnice. Za najino zaroko me je presenetil s tem, da je imenoval svojo najnovejšo sorto z mojim krstnim imenom. Paul mu je bilo ime..."

Globoko je vzdihnila ter nadaljevala:

"Ah, bila sem srečna, tako srečna... Ampak moja sreča ni dolgo trajala. On je zbolel. Nič hudega, so me tolažili, samo prehlad... Toda kašlju ni posvečal dovolj pozornosti. Prehlad se je razširil na pljuča. Poroko sva morala odgoditi... V jeseni pa je umrl..."

Nisem si upala pogledati stari gospodični v oči. Torej ta stara dama z nagubanim obrazom je bila tisto radostno mlado deklico na fotografiji! Imela je tako lepo, tako vitko telo... Ah, bilo mi je, kakor da slišim njene zaročenca, kako ji govori:

"Irena, ti si tako mladostna in lepa kakor ta roža... A tudi ti boš ovehla. Zame pa boš kljub temu ostala vedno enaka..."

Stara gospodična je menda ugenila moje misli. Objela je vazo in spregovorila, sklonjena nad rože z očmi, jasnimi, kakor večerno nebo, kadar leže mir in pokoj na zemljo:

"To je vse, kar mi je ostalo iz moje mladosti. Pa kljub temu ne čutim bridkosti in grenkobe v svojem srcu. Užila sem svojo srečo in dokler bo moj rožni grm cvetel, ne bo moja sreča nikoli umrla..."

Mesto pod škrlatno goro

Ustanovitev Nankinga sega v pravično dobo, vendar se more reči, da stoji mesto že najmanj tri tisoč let. Mogočne dinastije so dale mestu nekoč sijaj, bogastvo, umetniški in znanstveni pomen, toda njih trajnost je bila vedno omejena. Iz notranje Azije so prihajali zavojatelji, ki so uničili mesto, ga napravili za več pokoljenj nepomembno ali pa so postavili v njem nov prestol.

Od 1368 do 1644 je bila pod kitajsko dinastijo Ming najuspešnejša doba za Nanking. Toda mandžurski vpadi s severa je to dinastijo pregnal in zatrl. Pekin je postal cesarsko mesto. Nanking je dobil in obdržal značaj važnega trgovskega mesta do sredine minulega stoletja, ko je postal žrtev bojev med pekinškimi cesarskimi četami in nankinškimi uporniki. Mesto je bilo skoraj popolnoma razdejano. Toda Kitajci so žilavi in vztrajni. Pregnanci in ubežniki so se vrnili, zgradili svoje opustošene hiše in koče, zgradili nove, sejali so in želi, varčevali in špekulirali. V nekaj letih se je mesto obnovilo. Še enkrat je zavihralo nad Nankingom. L. 1911, ko so razstolili pekinško dinastijo in je bila ustanovljena kitajska republika. Mestni del, kjer so prebivali cesarjevi mandžurski vojaki, je bil docela razdejan, prebivalstvo pa pobito. Še po svetovni vojni je bil ta del mesta kot strašna brazgotina na licu obsežnega mesta. Pustošenja, ki jih je bil deležen Nanking v teku svoje tritisočletne zgodovine, so ustvarila njegov svojevrstni obraz.

Prostor v izmeri več kvadratnih milj je obdan z visokim zidom, ki je tako širok, da bi mogli voziti po njem vozovi. Zid je dolg 56 kilometrov ter se razteza čez griče in polja. Znotraj tega obzidja so hiše, ceste in vrtovi, ampak tudi večje naselbine s kočami, majhnimi hišami in hlevi, celi mestni deli z ozkimi bazarnimi ulicami, večnoma pokritimi z riževimi rogoznicami, široka polja s prekopmi, mnogo zelenjadnih vrtov, posameznih poslopj, ribnikov, majhnih jezer in slednjič s posebnim zidom opasan omenjeni zapuščen del mesta. In potem predvsem trije veliki kompleksi z modernimi šolskimi in univerzitetnimi poslopji, bolnišnicami in takoj zraven po 1928 (ko je postal Nanking prestolnica) zgrajena moderna vladna in poslatniška poslopja z mnogimi novimi stanovanjskimi stavbami. Vmes je tudi par lepih temno rdečih lesenih svetlišč, ki so s svojimi prastarimi cipresami preživela vse viharje. To je Nanking.

V vsakih in starih mestnih delih so večidel revne in ne posebnost čiste ceste s siromašnimi prebivalstvom. Kljub temu najdeš tu n. pr. ob prometnih žilah južnega mesta lepo tkano svilen in v začetku zime krasno in dolgo kitajsko kožuhovino podlogo. So tudi ceste, po katerih hodiš med hišami brez oken, ki pa za svojimi zidovi skrivajo velike, dobro zgrajene kitajske stanovanjske hiše z obsežnimi vrtovi.

Idilično in slikovito učinkuje v Nankingu črede bivolov in

Frank Hague, župan v Jersey Cityju, N. J., na golfišču v Miami Beachu, Fla. Hague je nedavno napovedal vojno unijam CIO.

oslove karavane. Posebnost v zimskem času so tisoči krokarjev, vran in srak, ki tam prezimujejo. Po samotnih drevesih se vidijo tudi sokoli.

V tem čudovitem mestu se je takoj po svetovni vojni razvilo veliko vzgojno središče. Sicer so bile v Nankingu že od nekdaj razne kitajske šole, in so se vršili pred revolucijo 1911 vsi izpiti bodočih višjih uradnikov in učencev za južno Kitajsko. Te izkušnje so bile odpravljene takoj po revoluciji. Več tisoč kamenitih kabin, druga poleg druge, spredaj odprte, vendar pa tako narejene, da so se dale zapreti, pričča še danes o strogosti teh izpitol. Mlade može so za več dni zaprli v te celice, da so mogli izvršiti svojo ključavno nalogo brez vsakega vpliva. Več mladeničev je umrlo med tem delom. Sedanja kitajska vzgoja je zelo moderna, morda celo malo preveč amerikanizirana, kar seveda ni glavno. Važno je, da se danes mladi Kitajci sistematično in temeljito izobražujejo. Že pred svetovno vojno so ustanovili Američani svojo misijonsko univerzo v zvezi s srednjo šolo, ki pripravlja dijake za studij na ameriški univerzi v Nankingu. Iz nekega drugega ameriškega misijonskega fonda je bil postavljen "Ginling College", kjer se izobražujejo kitajske dijakinje v visokošolskih studijah.

Kitajska vlada je 1921 ustanovila "Narodno južnovzhodno univerzo", ker ji ni ugajal zmerom večji ameriški vpliv. Na obsežnem prostoru je nastalo poslopje za poslopjem z velikimi sportnimi igrišči in sportnimi dvoranami. Vlada je poskrbela tudi za otroški vrt, ki ga je organizirala po ameriškem vzorcu in ki ga morajo obiskovati vsi otroci pred začetkom prvega šolskega leta.

Posebna znamenitost iz starih časov pa je grob prvega cesarja iz dinastije Ming. Grob je onstran zidu. Skozi slavalok (Pailou) prideš po enem kilometru do trojnih vrat, nato v znameniti dvorani kipov: paroma si stojte nasproti psi, konji, lev, velblodi, sloni generali in civilni mandarin v nadnaravni velikosti. Sledje še ena vrata, nato svetlišče in slednjič grob — navađen, velik kup.

Najlepše je Konfucijevo svetilišče v Nankingu iz črede bivolov in

SLOVENC — HRVATJE!

Če kateri namerava povrniti staro domovino, tu se vam nudi priložnost kupiti posestvo v najlepših krajih naše domovine, obali reke Kolpe in poleg grada Posostvo sestoji iz lepe VILE, orale zemlje, to je njive, vrt, sadni in v so potrebno opremo, elastičnost in voda. Nahaja se poleg železnice in avtomobilne postaje. Na Od Zagreba le eno uro z avtom. Po da se tudi blizu tam kamnolom in žitni tega posestva. Za pojamla ceno obrnite se osebno ali pisarno: Mathew Rachke, 6415 San Ave., Los Angeles, California. — (A)

SLOVENSKA NARODNA PORN JEDNOTA

Izdaja svoje publikacije in posebno list Prosveta za kar ter potrebno agitacijo svojih društev in članstva in za zagando svojih idej. Nikakor ne za propagando drugih političnih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno glasilo. Torej agitatorni listi in naznanila drugih političnih organizacij in njih društev se ne pošiljajo listu Prosveta.

Ali ste že naročili Prosveto ali mladinski list svoj prijatelju ali sorodniku domovino? To je edini trajne vrednosti, ki ga mal denar lahko polni svojcem v domovino.

Zgodba o roži

Popoldne pri čaju nam je pripovedovala mična, mlada gospa Guerteyeva naslednjo zgodbo:

Približno pred tremi leti je kupil moj mož vilo v Gagnyju. Bila je lepa in prostorna zgradba. Stala je sredi velikega vrta. Njena lastnica, stara gospodična, kateri so zaman stregli po dohodkih finančni ministri, jo je prodala in se sama umeknila v hišico, ki jo je imela tam blizu za stare dni. Jaz te dame nisem poznala, moj mož je sklenil kupčijo z njo brez mene.

Nekega dne pa je pozvonilo pri mojih vratih in ker ni bilo služkinje doma, sem sama stopila do vrat. Pred menoj je stala stara, črna oblečena dama, ki je bila tako razburjena, da je komaj utegnila govoriti. Dejala je:

"Oprostite mi predrznost, ampak jaz sem prejšnja lastnica te vile..."

Razumela sem jo tako, da si

želi ogledati še enkrat svoj bivši dom in si v njem osvežiti spomine. Zato sem jo povabila:

"Prosim izvolite naprej, počutite se tukaj kakor doma!"

Ona pa je rahlo odkimala z glavo:

"Ne smete me napak razumeti. Hiša me prav nič ne zanima. Rada bi nekaj vprašala, oziroma prosila. Ali vidite tam poleg vrtnice tisti rožni grm?"

"Vidim ga," sem odvrnila. "To je grm, ki poganja lepe bele, v osrčju rdeče nadahnjene vrtnice."

Stari dami se je obraz nenadoma zjasnil. Prevzeta od veselja je dejala:

"Torej še živi? Ah, verjemite mi, to me dela zelo srečno... In če vas smem nekaj prositi, vam rečem: Gojite ga, negujte ga z vso ljubeznijo, z največjo natančnostjo, kajti grmič je zelo občutljiv! Ta vrsta vrtnice prenese nobenega mraza... Toda hotela sem vas prositi nekaj drugega. Saj mi dovolite, da si odrežem ovesce? Ko sem jemala slovo od hiše, sem si že vzel

enega ter ga cepila na divjaka. Kakšno veselje me je navdajalo, ko sem videla, da se je prijel — ampak potem mi ga je nevihta zlomila. Zdaj sem ob divjaka in ob žlahtno oko..."

Nato je nadaljevala, kakor da jo je močno stisnilo v grlo:

"Ne morem vam povedati, kako sem visela na njem..."

Spremila sem damo do vrtnice, kjer se je grmič vzpenjal kvišku. Ustavila se je pred vrtnico z vlažnimi očmi. Potem je vzel nož za cepljenje iz torbice, izrezala oko s koščkom luba in položila odrezek s pobožno nežnostjo v škatlico.

"To očesce bom vcepila..." je dejala. "Nadejam se, da se prime in požene... Tisočkrat hvala!"

Obraz ji je prešinil blažen smehljaj. Odhajajoča me je še povabila:

"Ko bo vrtnica v cvetu, si jo morate ogledati na lastne oči..."

Leto dni pozneje, ko sem bila že davno pozabila na ta obisk, sem se sprehajala po Gagnyju.

Agitirajte za Prosveto!

Minister Guido Zernatti govori pred člani avstrijske vlade. Na desni strani govornika je Schuschnigg, avstrijski kancelar.